

Følgforskning av "Nettbasert masterstudium i Formgiving, kunst og håndverk"

**Hvilke muligheter og utfordringer gir et slikt
studiealternativ?**

Finn R. Hjordemaal
Høgskolen i Telemark 2012

Morteza Amari

Forord

På oppdrag fra Institutt for forming og formgivning ved Høgskolen i Telemark har vi gjennomført et følgeforskningsoppdrag knyttet til oppstart, gjennomføring og avslutningen av treårig Nettbasert master i formgivning, kunst og håndverk kull 2008-2011.

Finn R. Hjordemaal (leder) og Morteza Amari har gjennomført følgeforskningen. Vi takker alle studenter og lærere ved instituttet som har bidratt til dette arbeidet. Vi retter spesielt takk til Hjørdis Hjukse som var prosjektleder for oppstarten av dette studietilbudet for uvurderlig hjelp, support og støtte underveis.

Notodden, desember 2012

Finn R. Hjordemaal og Morteza Amari

Innhold

Bakgrunn	3
Hva mener vi med følgeforskning?	3
Problemområde og problemstillinger.	6
Metode og data	7
Presentasjon av resultater	8
Presentasjon av resultater, perioden fram til avhandlingsarbeidet	9
<i>Det skapende og utøvende arbeid</i>	9
<i>Det vitenskapsteoretiske og metodologiske området</i>	13
<i>Foreløpig oppsummering av resultatene</i>	17
<i>Kunstfaglig teori</i>	20
<i>Pilotprosjekt for masteroppgaven (P4)</i>	26
<i>Oppsummering av resultater, perioden fram til avhandlingsarbeidet</i>	29
Selve avhandlingsperioden	30
<i>Innledningsperioden</i>	30
<i>Midtveisperioden</i>	32
<i>Avslutningsperioden</i>	34
<i>Oppsummering av avhandlingsperioden</i>	35
Oppsummerende drøfting og konklusjoner	36
Hva viser resultatene?	36
Kan man feste lit til følgeforskningens resultater?	38
Hvilke faktorer ser ut til å være vesentlige for et vellykket nettstudium?	40
Litteratur	42
LISTE OVER DATAKILDER	43

Bakgrunn

Høsten 2008 ble nettbasert masterstudium i Formgiving, kunst og håndverk satt i gang ved Høgskolen i Telemark. Masterstudiet er et treårig løp ved at studentene er deltidsstudenter (120 stp. fordelt over 3 år). Generell del (60 stp) gjennomføres på 1.5 år, og er både en forberedelse til og en forutsetning for å gjennomføre masteroppgaven. I denne perioden har studentene hatt ukentlig undervisning og veiledning på nett. I tillegg har de hatt tre-fire samlinger av tre dagers varighet pr. studieår. Vinteren 2010 begynte studentene på selve masteroppgaven (60 stp), og denne ble avsluttet våren 2011.

Det ble også gjort et grundig forarbeid i forhold til kompetanseheving av personalet før studiet ble startet opp i 2008, og noe erfaring hadde en også fra før, jfr. pkt 3 nedenfor. Man fokuserte både på pedagogiske og tekniske utfordringer knyttet til planlegging og gjennomføring av denne formen for undervisning, og gjennom demonstrasjoner av hvilke framgangsmåter som det åpnes opp for og samtaler rundt disse, var hensikten å få personalet til å føle seg kompetente og motiverte til å starte et nettstudium i et praktisk estetisk fag. Også studentene fikk en grundig innføring i hva det vil si å være nettstudent, ikke minst når det gjaldt bruk av nødvendig teknisk utstyr. Man har gjennom hele studieforløpet vært opptatt av å gi god teknisk support til alle involverte, slik at ikke de tekniske utfordringene skal overskygge det faglige arbeidet. En tilsvarende kompetanseheving ble gjennomført i forhold til alle som ble veiledere på selve masteroppgaven.

Et nettbasert masterstudium i Formgiving, kunst og håndverk har som antydnet sine spesielle utfordringer, både for studenter, forelesere og veiledere. For å få en best mulig kartlegging, analyse og vurdering av sentrale sider ved disse utfordringene og hvordan de kan møtes, ble det vedtatt at studiet i hele perioden fra 2008 til 2011 skulle ledsages av følgeforskning. Foreliggende rapport er en beskrivelse og drøfting av følgeforskningens problemstillinger, metodiske tilnærminger og resultater. Før vi går nærmere inn på disse forholdene, vil vi imidlertid avklare hva vi mener med følgeforskning.

Hva mener vi med følgeforskning?

Som vi ser består begrepet av to selvstendige ord. Forsknings begrepet betyr at vi i vår følgeforskning tilstreber å oppfylle grunnleggende krav til vitenskapsteoretisk og metodologisk plassering og avklaring, samt ivaretar forskningsetiske normer (jfr. Kleven 2011). Det er derfor viktig å få fram i lyset og drøfte de ulike valg og prioriteringer som man nødvendigvis må gjøre i løpet av en forskningsprosess og som naturlig nok vil måtte sees i relasjon til de resultater og konklusjoner som vi kommer fram til.

Følgebegrepet betyr enkelt sagt at man har til hensikt å følge opp noe, i den betydning at forskeren følger en prosess over tid, med fokus på prosessen og de løpende resultatene (Segaard, 2007). Siden følgeforskningen foregår parallelt med det tiltaket eller den prosessen man skal studere, vil sluttresultatet være ukjent. Og i den grad det blir behov for intervensjon underveis, vil sluttresultatet i større eller mindre grad være avhengig av hva som framkommer i løpet av følgeforskningen. Siden følgeforskning og den prosessen man skal vurdere foregår parallelt, er den såkalte formative evalueringen naturligvis av stor betydning fordi det er resultatene fra denne som gjør det mulig å påvirke prosessen på en kvalifisert måte. Men også summativ evaluering kan være viktig, der det er mulig å identifisere slutt- tidspunktet for prosessen. I vårt tilfelle er dette definert som avslutningsfasen av studiet, og vi vil derfor også vektlegge summativ (produkt) evaluering i vår rapport.

Følgeforskning blir ofte satt i relasjon til aksjonsforskning. Begge strategiene kan betraktes som eksempler på tiltaksstudier, ved at man ved hjelp av ett eller flere tiltak prøver å påvirke en situasjon (intervenere) og å evaluere virkningen av tiltakene (Sletterød, 2000). Dette i motsetning til strategier som har til hensikt å kartlegge, beskrive og analysere den eksisterende "virkelighet" og som refereres til som kartleggingsstudier (Kleven et al., 2011).

Det er også på det rene at det er nødvendig å skille mellom aksjonsforskning og følgeforskning. Mens den eksplisitte intensjonen bak aksjonsforskning som oftest er forandring fordi man av ulike ideologiske, politiske eller verdimeslige grunner ønsker å endre en problematisk virkelighet (diskriminering, mobbing i skolen osv.), er dette sjeldent tilfelle i følgeforskning. Her er det heller slik at man ønsker "å lære av variasjoner i en faktisk foreliggende virkelighet (Kalleberg, 1992, s. 36), og på den måten få mer nyanserte oppfatninger av hva som fungerer godt eller dårlig i forhold til en eller annen standard (et velfungerende masterstudium) og gi tilbakemeldinger til dem som er ansvarlige for og er en del av den virkeligheten som er i fokus (ledere, veiledere, forelesere, studenter på masterstudiet). Forskeren er dermed ikke en del av prosjektet slik hun vil være i mer aksjonsforskningsbaserte opplegg, men spiller en mer utenforstående og tilbaketrukket rolle. Samtidig er det viktig å understreke at forsker står i et interaksjonsforhold til bruker eller oppdragsgiver. Dialog og deltakende refleksjon er vesentlig for at læringsutbytte skal bli best mulig for begge parter. Ved at vi i vår følgeforskning legger vekt på at gyldig kunnskap er noe som skapes i et meningsdannende samspill mellom ulike aktører, er vi i samklang med et sosialkonstruksjonistisk syn på kunnskap (Hjardemaal, 2011).

Vi har likevel valgt å unngå å ha et eksplisitt vitenskapsteoretisk/metodologisk utgangspunkt for følgeforskningsprosjektet vårt, for på den måten å kunne stå friere i forhold til hva slags data som oppfattes som relevante og hvordan disse analyseres. Slik forsøker vi å få en fleksibilitet i forholdet mellom empiri og teori. Ensidig fokus på empiri kan føre til at vi underkjenner at vi alltid nærmer oss virkeligheten med en nærmere bestemt forståelses- eller fortolkningshorisont (jfr. Gadamer, 1960), og at vi dermed oppfatter data som mer nøytrale eller objektive enn det de faktisk er. På den annen side kan et for sterkt fokus på teori føre til en

blokkerende forforståelse som gjør at viktige sider ved den virkeligheten vi ønsker å kartlegge og analysere ikke blir registrert. For oss er det viktig at empiri og teoretiske perspektiver på den står i et aktivt og dynamisk forhold til hverandre, og at forskeren har et mest mulig reflektert forhold til sin egen forforståelse. Forskningsresultater skapes ikke i et vakuum, de vil alltid i større eller mindre grad være kontekstuelle. Samtidig vil resultatene være mer eller mindre gyldige som en følge av i hvilken grad forskerne vedkjenner seg dette, og er i stand til å klargjøre og drøfte hva kontekstualitet innebærer i forhold til den tematikken som er i fokus.

Forholdet mellom empiri og teori har også klare paralleller til det man ofte refererer til som relasjonen mellom nærhet og distanse i forskningsprosessen. Man må på den ene siden ha tilstrekkelig nærhet til det feltet man forsøker å få innsikt i, slik at man skjønner hvordan sentrale aktører opplever og oppfatter sin virkelighet (livsverden). Hvis ikke kan forskningsresultatene fort oppfattes som irrelevante og uinteressante for brukerne. Samtidig må forskeren kunne distansere seg fra feltet, slik at han/hun kan se det og dets aktører i et mer uavhengig og vurderende perspektiv. I en vellykket balanse mellom nærhet og distanse vil forskeren kunne komme med konstruktive tilbakemeldinger basert på "virkelighetsnær" innsikt i den tematikken man er opptatt av. Det er også viktig at forskeren er seg bevisst når i forskningsprosessen de ulike posisjonene er mest fruktbare. Dette vil naturlig nok være avhengig av hva slags problemstillinger man har for forskningen, hva slags data man baserer seg på og ikke minst hvordan dataene analyseres og formidles.

Som antydnet ovenfor har forskeren en krevende rolle i følgeforskningsprosjekter. For å unngå at dette blir u håndterlig, er det vesentlig at forskerrollen tydeliggjøres. På grunnlag av studier av fire norske følgeforskningsprosjekter, konkluderer Olsen og Lindøe (2004) med at forskerne primært skal være aktive i planlegging og i formativ og summativ evaluering, mens de skal være passive i alle faser som knytter seg til implementering av tiltak. For øvrig trekker de fram at hensiktsmessige læringsarenaer, klare spilleregler for hvem som skal gjøre hva og hvorfor, og forskerens uavhengighet av oppdragsgiver er vesentlige forutsetninger for at følgeforskningen skal kunne foregå i henhold til det som er dens grunnleggende idé.

Ovenfor har vi presentert bakgrunnen for at følgeforskningsprosjektet ble satt i gang. Dessuten har vi forsøkt å plassere følgeforskning som strategi i et større metodologisk felt, samt utdypet den forståelse av følgeforskningsbegrepet som vi legger til grunn for det prosjektet som denne rapporten handler om. Vi har ikke minst pekt på en del utfordringer i forhold til i hvilken grad følgeforskning kan gi resultater som er gyldige og nyttige for dem forskningen er ment å skulle tjene. Dette er utfordringer som vil følge oss videre i rapporten, og som vil bli utdypet og drøftet der det er naturlig. I rapportens hoveddel vil vi gi en nærmere presentasjon av følgeforskningsens problemstillinger, design og metoder, resultater og ikke minst drøftingen av disse.

Problemområde og problemstillinger.

Som nevnt ble nettbasert masterstudium i Formgiving, kunst og håndverk satt i gang ved Høgskolen i Telemark høsten 2008. Inntil da hadde man lang og omfattende erfaring med å drive master/hovedfagsstudium innenfor dette området, og kunne naturligvis profittere på dette når det nettbaserte studiet kom. Dette studietilbudet avløste ikke det såkalte stasjonære studiet, men ble (og blir fortsatt) drevet parallelt med dette. Man stod likevel overfor betydelige og nye utfordringer. To av hovedutfordringene kan uttrykkes på følgende måte, og danner også utgangspunkt for følgeforskningens problemstillinger:

1. Muligheter og utfordringer ved synkron kommunikasjon i forelesninger, seminar og veiledning gjennom digitale kommunikasjonsplattformer.
2. Muligheter og utfordringer ved nettbasert undervisning og veiledning av skapende arbeid i materialer.

Man har nå en del erfaringer med synkron kommunikasjon gjennom videokonferanser, men ikke forskningsbasert kunnskap om kunst og håndverk på masternivå. Nettbasert undervisning og veiledning av skapende arbeid i materialer er også nytt.

Dette programmet (nettmaster) trekker riktignok på erfaringer fra tidligere nettbaserte studietilbud ved instituttet. Studieprogrammet *Digital mediedesign* er et nettbasert studietilbud og er basert på hovedområdet Visuell kommunikasjon innen læreplanen Kunnskapsløftet for kunst og håndverk. Studiet ble opprettet i 2006 som ledd i et forskningsprogram ved høgskolen. Digital mediedesign har gitt erfaring med skjermbasert arbeid som foto, video, grafisk design med mer. Studiet har også gitt erfaring med synkron og asynkron organisering av et nettbasert studieforløp. Ressurspersoner fra studiet ble knyttet til oppstarten av nettmaster. Første prosjektet i nettmaster (se omtale av dette seinere) var knyttet til det todimensjonale området og skjermbasert arbeid, samt noen av oppgavene i pilotprosjektet P4 (som også omtales seinere). Studentenes tilbakemeldinger på prosjektene vil dermed i noe grad måtte ses i lys av dette.

Det nettbaserte studiet har altså i noen grad støttet seg til tidligere erfaringer, men det omfatter også nye og uprøvde felt/nivå og kunnskapsområder. Det er derfor naturlig at følgeforskningen i særlig grad fokuserer på de sider ved studiet som man ikke har kunnskap om fra tidligere. Problemstillingene må derfor forstås i lys av dette.

Metode og data

Datainnsamlingen **fram til avhandlingsperioden** har hatt til hensikt å gi et helhetsbilde av hvordan studentene og lærerne har opplevd ulike sider ved det å være henholdsvis nettstudent og å undervise ved masterstudiet i kunst- og håndverk. Datainnsamlingen har i hovedsak vært basert på strukturerte spørreskjema, med mulighet for utfyllende kommentarer, og har omfattet studentenes og lærernes vurdering av ulike sider ved undervisningen og undervisningsopplegget. Vi har også data fra mer åpne, temabaserte midtveissamtaler med studentene gjennomført av klasseledere på to ulike tidspunkt i løpet av perioden.

Den didaktiske relasjonstenkningsmodellen (Engelsen, 1997) spilte en sentral rolle når vi valgte ut hva slags type hovedtema og tilhørende spørsmål som skulle stå sentralt i de strukturerte spørreskjemaene. Modellen er egnet til å gi vesentlig informasjon om hvordan sentrale didaktiske kategorier som mål, rammefaktorer, arbeidsmåter osv. blir ivaretatt og har betydning i planlegging og gjennomføring av undervisning, og hvordan de didaktiske kategoriene gjensidig påvirker hverandre i disse prosessene. Dermed vil det også være lettere å gi en systematisk og analytisk evaluering av kvalitative sider ved undervisningsopplegget, som jo må være et hovedpoeng med følgeforskningen. Som det framgår av de enkelte spørreskjemaene, har vi ikke brukt modellen "slavisk", men foretatt utvalg av kategorier og profilering av disse avhengig av undervisningsområde, målgruppe og ikke minst nettstudiets spesielle utfordringer (jfr. også problemstillingene for følgeforskningsprosjektet). En nærmere omtale av hvordan dette er gjort, finner man i presentasjonen og drøftingen av resultatene.

Når det gjelder **selve avhandlingsperioden**, har det blitt utformet et ustrukturert refleksjonsskjema, hvor studenter og lærere bes om å reflektere rundt de muligheter og begrensninger de opplever når det gjelder veiledning av masterstudenter i formgivning, kunst og håndverk ved hjelp av synkron/asynkron kommunikasjon. Datainnsamlingen har foregått tre ganger (juni-august 2010, oktober-desember 2010, mars-mai 2011) gjennom avhandlingsperioden, nærmere bestemt i løpet av innledningsperioden, midtveisperioden og avslutningsperioden. Innledningsperioden kjennetegnes på flere måter ved at det er en "bli kjent" periode, både ved at studenten nå for alvor må forholde seg til sitt eget individuelle prosjekt og samtidig lære sine veiledere å kjenne både faglig og personlig. For veilederne er også dette delvis en "bli kjent" periode ved at de foruten å møte studenten også blir konfrontert med hva slags utfordringer nettbasert veiledning representerer. Midtveisperioden framstår nok som noe skiftende i forhold til hvor studentene har hovedfokus. Dette henger sammen med hva slags tematikk og hovedtype avhandling man har valgt (teoretisk eller praktisk-estetisk hovedfokus). Men for samtlige vil det være utfordringer knyttet til nettbasert veiledning, ikke minst i forhold til den praktisk- skapende delen av avhandlingen. Også her vil det være naturlig med en datainnsamling av samme typen som over. Avslutningsperioden, som dekker viktige deler av avslutningsfasen, er nok ikke så ulik den forrige, men har gjerne et sterkere fokus på konsolidering og helhetlig perspektiv på avhandlingen. Når det

gjelder datainnsamling, se over. Også i denne perioden ble det gjennomført en midtveissamtale med studentene, som vi har data fra.

I utgangspunktet var alle studenter, forelesere (herunder også lærere som hadde medansvar for gjennomføringen av ulike seminar) og veiledere tilknyttet nettstudiet i den aktuelle perioden våre informanter. Undersøkelsen er med andre ord i prinsippet ingen utvalgsundersøkelse (Kleven et al., 2011). Men siden svarprosenten fra ulike informantgrupper varierer, både mellom gruppene og innen gruppene over tid, er det likevel naturlig å stille spørsmål ved hvor representative svarene er. Når det gjelder data fra studentene, er svarprosenten svært høy når det gjelder perioden fram til avhandlingsperioden. Så avtar den noe i selve avhandlingsperioden. I midtveiseevalueringen fra denne perioden er den imidlertid igjen svært høy. Når det gjelder data fra foreleserne (gjelder kun perioden før avhandlingen), er svarprosenten også høy (jfr. også kommentarer til svarprosentene nedenfor).

Presentasjon av resultater

Vi vil først presentere og drøfte resultatene fra den første delen av undersøkelsen, med andre ord prosessen fram mot avhandlingsperioden. Som det framgår av listen over datakilder bak i rapporten, har vi data fra ulike delområder av studieprogrammet. Data fra de ulike delområdene vil bli presentert kronologisk, med andre ord i den tidsrekkefølgen de ble samlet inn. Dermed får vi et naturlig prosessperspektiv på dataframstilling – og analyse. Vi har ikke funnet det naturlig å presentere resultater fra alle evalueringsskjemaene like detaljert. Som man vil se, har vi gitt en noe mer omfattende beskrivelse av de to første evalueringene som ble foretatt. Den aller første (jfr. pkt. 5.5.1) dreide seg om studentenes evaluering av skapende og utøvende arbeid. Dette er et av kjerneområdene i studiet, og er følgelig av særlig interesse for følgeforskningen (jfr. særlig problemstilling nr. 2). Den andre evalueringen (jfr. pkt. 5.5.2) angår det vitenskapsteoretiske og metodologiske området. Dette er et mer teoretisk område, som stiller andre og mer "tradisjonelle" krav til undervisningsplanlegging og – gjennomføring (jfr. problemstilling nr. 1). De påfølgende evalueringene vil bli presentert og kommentert i lys av de hovedinntrykk de to første evalueringene gav. Et sentralt anliggende blir å få dokumentert om det er sider ved studieopplegget som fungerer gjennomgående bra eller som er mer problematiske. Hva har man gjort for å møte de utfordringene som eventuelt har vært der, og i hvilken grad har disse blitt redusert. Nye emner kan også medføre nye utfordringer, ikke minst vil dette kunne manifestere seg i sammenlikningen mellom de to hovedfasene i studiet, før og i avhandlingsperioden.

Vi har som nevnt også samlet inn evalueringsdata fra forelesere og veiledere på nettmasterstudiet. Også disse dataene vil bli presentert og kommentert etter de samme prinsippene som ovenfor. Dette gjelder i særlig grad de spørreskjemabaserte dataene fra fasen før avhandlingen, hvor disse dataene kommenteres først og fremst i

den grad de bringer inn supplerende og nyanserende synspunkter i forhold til de vurderinger som kommer til uttrykk hos studentene.

Presentasjon av resultater, perioden fram til avhandlingsarbeidet

Det skapende og utøvende arbeid.

Den første evalueringen omfattet "Skapende og utøvende arbeid". Sammen med "Kunstfaglig teori", jfr. nedenfor, utgjør dette området "Det estetiske og skapende område".

I målformuleringene leser vi følgende:

-skapende og utøvende arbeid med basis i én eller flere av uttrykksformene bilde, skulptur og installasjon, bruksform og design, arkitektur og fysisk miljø

-skapende og utøvende arbeid sett i relasjon til idé, innhold, funksjon og kontekst

-skapende og utøvende arbeid belyst gjennom studier av form, farge, rom og komposisjon, dessuten materialer og teknikker.

I tillegg står det noe om strategi og metode for skapende og utøvende arbeid.

Spørreskjemaet innledes med spørsmålet om studentene har opplevd at stoffutvalget i forelesningene var relevante for prosjektet. Nesten alle synes dette var meget/svært relevant. Når de bes om å utdype hva de oppfattet som særlig eller lite relevant, er svarene litt blandede. Det nevnes eksempler på konkrete forelesninger som var særlig relevante, og emner som savnes (foto). En student har også forslag til endringer i hvilket stoff som burde komme når.

Så følger en del spørsmål rettet mot studentenes opplevelse av i hvilken grad ulike sosiale organiseringsformer som klassefelleskapet, kollokviegruppen, gruppeveiledningen og den individuelle veiledningen har hatt betydning for deres læringsutbytte. Klassefelleskapet har betydd mye for ca. en tredjedel, mens de resterende fordeler seg relativt likt på kategoriene under. Gruppeveiledningen kommer noe bedre ut, mens kollokviegruppen og individuell veiledning oppnår den gjennomgående beste evalueringen. De aller fleste studentene opplever at de blir meget/svært godt ivaretatt som enkeltindivid i læringsprosessen. Når de bes om å utdype svarene sine, trekker man fram at lærerne har vært åpne og flinke til å "se" den enkelte og hennes behov både faglig og teknisk og gi rom for individuelle tilnærminger. En savner imidlertid bedre samarbeid

mellom lærerne, mens en annen synes at hun ikke faglig sett har blitt ivaretatt på noen spesiell måte i forbindelse med den veiledningen hun fikk.

De aller fleste studentene har benyttet seg av muligheten til å spille av forelesninger hvor det har blitt gjort opptak. Og de som har gjort dette har hatt meget/svært stort utbytte av dette. De fleste ønsker å ha tilgang på forelesningen 1-3 uker, noen litt lengre. Et par stykker ønsker å ha dette liggende ute lenge, som et hjelpemiddel til repetisjon og bearbeidelse av stoff.

På spørsmål om man har generelle tilbakemeldinger på hvordan skolen kan gjøre undervisningen på nett bedre, svarer de aller fleste at de er meget godt fornøyd med opplegget slik det er. Et par stykker nevner problemer i storgrupper og med gruppeoppgaver, blant annet at gruppedynamikken kan hemmes av lydforsinkelsen.

I det nettbaserte masterstudiet spiller naturlig nok den videomedierte undervisningen en sentral rolle. Når studentene får spørsmål om i hvilken grad ulike aspekter ved denne undervisningen har hatt betydning for deres læringsutbytte, svarer de fleste at de har hatt meget lite/svært lite utbytte av å se videobilde av seg selv. Utbyttet av å se foreleseren derimot har nærmest gjennomgående vært svært stort (8 av 11, resten svarer meget stort). Når det gjelder betydningen av å se videobilde av medstudenter, sprer svarene seg mer, men med et visst tyngdepunkt over midten. Alle har også hatt meget stort/svært stort utbytte av bruk av White Board og powerpointpresentasjoner. Som ventet er de fleste til dels sterkt uenige når de får spørsmål om bare lydoverføring hadde vært nok. Mange framhever at lyd og bilde hører sammen og at læring skjer best når disse supplerer og kompletterer hverandre. Dette gjør kommunikasjonen mellom de ulike aktørene i "klasserommet" bedre, og fører til økt konsentrasjon og følelse av tilhørighet.

Skype har i noen grad vært brukt til å kommunisere med andre studenter, men mange hevder de har hatt svært lite faglig utbytte av dette. Når det gjelder bruk av epost til å kommunisere med lærerne, har de fleste brukt dette i middels grad. Det faglige utbyttet av tilbakemeldinger på epost hevdes å være bra (de fleste svarer i meget stor grad).

Nettbasert undervisning er i betydelig grad avhengig av kvaliteten på det tekniske utstyret som man har til rådighet. På spørsmål om studentene opplever at tekniske rammefaktorer (som for eksempel båndbredde, pc, lyd kvalitet, video) har hatt betydning for deres læringsutbytte, er svarene noe spredt, men tyngdepunktet utgjøres av dem som svarer middels til meget stor betydning. Blant dem som spesifiserer svarene nærmere, klager noen over at lyden i perioder var svært dårlig, en at lyd og bilde "hakker". Andre nevner liten båndbredde som et problem. Muligheter for å høre forelesninger på opptak har imidlertid redusert disse problemene en del. Noen skriver også at de har hatt lite eller ingen problemer. Bare to svarer imidlertid på spørsmålet om hvilke

tekniske rammefaktorer som eventuelt bør forbedres. Den ene sier hun har skaffet seg bedre utstyr og bedre båndbredde, den andre at hun synes at ting fungerer bra, men at hun godt kunne sett mer av tavlen.

Nettstudentene sitter som oftest hjemme eller på arbeidsplassen sin når de studerer. På spørsmål om i hvilken grad de opplever at de fysiske arbeidsvilkårene hjemme eller på arbeid (faktorer som arbeidsro, kontorfasiliteter etc.) påvirker deres utbytte av undervisningen, er svarene ganske spredte og polariserte. Noen sier de har meget gode arbeidsvilkår der de sitter (bruker superlativer som "supre", "strålende"), andre er mer forbeholdne, særlig hvis de sitter på jobben. En savner muligheter for å kunne stille "der og da" spørsmål til medstudenter.

Hvordan opplever de at innredningen og utstyret på høgskolen påvirker deres læringssituasjon? Også her er svarene noe polariserte, men de fleste sier at dette gjelder i meget liten/svært liten grad.

Så bes studentene om å ta stilling til følgende påstand: "Jeg har stort sett nok tid til studiet". Svarene sprer seg fra "helt enig" til "helt uenig", men med et tyngdepunkt i retning førstnevnte kategori. Når de bes om å spesifisere årsaker til at de eventuelt har for liten tid, nevnes ikke uventet at jobb utenom tar tid. Svarene tyder imidlertid på at dette er til å leve med, og at de for så vidt var forberedt på dette. En sier hun vil redusere stillingsprosenten neste år.

På spørsmål om i hvilken grad de opplever at lærernes tekniske kunnskaper er tilstrekkelige til å kunne undervise på nett, er svarene litt spredte, men gjennomgående positive. Dette fungerer stort sett greit, selv om ikke alle er teknisk på topp (en nevner for eksempel kunnskap om hvordan man laster opp dokumenter som kan deles med studentene). Flere trekker fram at de som får problemer alltid får rask og effektiv support, og hvor viktig dette er. En mener kvaliteten på undervisningen er mye viktigere enn topp teknisk kunnskap.

I hvilken grad opplever så studentene at de har fått nok opplæring i å håndtere de tekniske utfordringene de har møtt? Svarene er svært positive (8 av 11 svarer i svært stor grad, resten kategorien under). Når det bes om å spesifisere hva de eventuelt skulle hatt mer hjelp til, er det kun to som svarer på dette, den ene sier at opplæringen har vært og er svært god, den andre at hun regner med å lære ting som hun ikke kan etter hvert, også ved hjelp av kollokvigruppen.

På spørsmål om hvor tilfredse de er med å være nettstudent med de rammefaktorene de har møtt på i dette prosjektet, er også svarene svært positive. 9 av 11 (resten i kategorien under) svarer at de er svært tilfredse.

I hvilken grad opplever så studentene at det har vært for stort sprik mellom deres forkunnskaper om hva det innebærer å være nettstudent og krav som stilles? Her svarer 7 av 11 i liten grad, resten i kategorien under.

På spørsmål i hvilken grad de har behov for at fagstoffet konkretiseres mer, svarer drøye halvparten av studentene at det har de i svært liten grad, mens resten i middels grad. Når behovene spesifiseres, nevner én at hun savner større grad av tidslinjer og konkrete oversikter over stoffgjennomgang og progresjon, en annen savner en forelesning om foto og virkemidler innen foto. En annen tror tilegning av fagstoff henger sammen med kompetanse som masterstudent, mens en tredje synes fagstoffet blir lagt fram på en framragende måte.

I dette prosjektet inngikk en fotooppgave, og studentene har stilt ut sine besvarelser både på Fronter, i digital form og på Høgskolen på Notodden, i fysisk form. Flesteparten opplever dette som stort sett tilfredsstillende, mens resten av svarene fordeler seg like over/under denne kategorien. Det er likevel klart at flere opplevde utstillingen på høgskolen som mer tilfredsstillende som presentasjonsform. Alle svarer meget/stort sett tilfredsstillende.

I begrunnelsene hevder en del at det er (langt) bedre å se bilder i virkeligheten. Noen reflekterer også rundt dette og nevner blant annet muligheter for å bevege seg rundt i et fysisk rom, dårlig digital oppløsning, størrelse på bildene med mer som vesentlige faktorer. En tror nettutstillingen kan bedres med bedre tekniske ferdigheter hos utstillerne, og en har forslag til omorganisering av hvordan bildene legges fram på nettet. En av studentene mener at de to typer utstillinger supplerer og utfyller hverandre godt. Inntrykket ovenfor bekrefter seg stort sett når studentene blir bedt om å si noe om hvordan de opplever å se utstillingen av medstudenters fotografier i Fronter og på Høgskolen. Da studentene til slutt får konkret spørsmål om de mener at kombinasjonen av de to presentasjonsformene var nyttig for dem, svarer samtlige at dette var meget nyttig (7 av 11) eller stort sett nyttig (resten). I begrunnelsene understreker man på litt ulike måter at de to presentasjonsformene utfyller hverandre rimelig godt og oppveier hverandres "svakheter".

Til slutt får studentene spørsmål om de har fått uttrykt sine synspunkter på denne studiemodulen gjennom det spørreskjemaet som er benyttet, og om de ønsker å føye til andre synspunkter. Det kommer ikke fram noen direkte kritikk av spørreskjemaet som metode, men noen bruker anledningen til å komme med en oppsummerende vurdering av denne modulen. Disse vurderingene er stort sett meget positive til forelesningene, men noe mer varierte i forhold til fotooppgaven som inngikk i modulen. De som er kritiske trekker gjerne fram uklarheter og sprik i forhold til oppgaveformulering og veiledning, mens flere også sier at de lærte mye av denne oppgaven.

Vi har også spørreskjemadata fra én lærer på dette kurset. En del spørsmål er ikke besvart. Vi merker vi oss særlig at læreren ble positivt overrasket over at det faktisk var meningsfullt å veilede studenter over nettet, men

noe skuffet over at ikke flere studenter ønsket individuell veiledning. Av tekniske rammefaktorer trekker læreren særlig fram at enkelte studenter hadde dårlig nettforbindelse innimellom. Hun opplevde også at hun i stor grad hadde gode nok tekniske kunnskaper til å undervise på nett, og at opplæringen hadde vært svært god. Læreren oppsummerer sine erfaringer slik: "Vi har utviklet et veldig godt prosjekt, som jeg har lært mye av, og som jeg også vil kunne bruke i annen undervisning. Godt samarbeid med kolleger. Positive og ganske naturlige dialoger med studenter, som jeg gleder meg til å treffe "live". "

Det vitenskapsteoretiske og metodologiske området.

Dette området utgjør en betydelig del av masterutdanningen fram til avhandlingsperioden, med 18 av 60 studiepoeng. I målformuleringene for dette delemnet står det at studentene skal få innsikt i ulike vitenskapstradisjoner, i relevante forskningsmetoder, kunne bruke forskningsmetoder både i det teoretiske og utøvende materialet, kunne anvende kritisk skjønn og kunne vurdere relevante forskningsrapporter, og sist men ikke minst kunne systematisere og dokumentere FoU-arbeid. Dette emnet gir studentene erfaringer med ulike læringsformer som forelesninger, kollokviegrupper, gruppeveiledning og individuell veiledning og hvilke utfordringer de mener det nettbaserte studiet står overfor når det gjelder å få disse læringsformene til å fungere.

Hovedinntrykket er at forelesningene har fungert meget godt på nett. Disse framstilles som strukturerte og relevante for masterstudiets fagområde og de oppgavene (FoU arbeid og vurdering av forskningsartikkel) som studentene har måttet forholde seg til i løpet av kurset. På spørsmål om de har behov for at fagstoffet konkretiseres mer, er svarene noe mer spredte, men med et tyngdepunkt i retning av at dette stort sett fungerer greit. Det gis også tilbakemelding på at klassefelleskapet har hatt middels til stor betydning for den enkeltes læringsutbytte. I enda sterke grad gjelder dette kollokviegruppene og veiledningen i forhold til disse. I utdypingene av svarene trekker man ofte fram at samtalene innenfor gruppene gjør det lettere å få klargjort, utdypet og nyansert egne oppfatninger av fagstoffet, og at dette er lettere å få til innenfor en mindre gruppe enn der hele klassen er "samlet". En av de 12 respondentene er betydelig mer negativ til kollokvieformen enn de andre. Begrunnelsene for dette er imidlertid først og fremst knyttet til kollokviearbeid som sådant og i mindre grad til at studiet er nettbasert, selv om tekniske utfordringer også nevnes.

Så godt som alle studentene opplever at de har blitt godt til svært godt ivaretatt som enkeltindivid i læringsprosessen. Flere trekker fram gode muligheter for å stille spørsmål og konstruktive og velvillige tilbakemeldinger både på faglige og tekniske problemer.

Nesten alle studentene (10 av 12) har benyttet seg av muligheter for å spille av forelesninger hvor det er gjort opptak, og av disse har alle hatt meget/svært stort utbytte av dette. De fleste mener at forelesningene bør være tilgjengelige to-tre uker, noen få i lenge perioder.

Så følger en del spørsmål som dreier seg om hvor nyttig studentene mener det er at de ser videobilde av seg selv (litt ulike oppfatninger, men nesten halvparten svarer at det har svært liten betydning), av foreleseren (nesten alle synes dette er meget/svært viktig), av medstudenter (ikke fullt så viktig, men likevel stort sett meget viktig), bruk av White Board (nesten alle svarer meget/svært viktig), powerpointpresentasjoner (det samme som foregående), og endelig om de kunne ha klart seg med lyd alene (9 av 12 svarer i meget liten/svært liten grad). Det siste begrunnes gjerne med at også det visuelle er viktig for sansning/persepsjon/hukommelse, for kommunikasjon med foreleser og medstudenter, og for følelsen av klassetilhørighet. En hevder faktisk at hun er mer fokusert på videoforelesninger enn "vanlige" forelesninger. Og en synes det er synd at ikke også de stasjonære studentene er "avbildet" på samme måten, noe hun mener kunne øke fellesskapsfølelsen også med dem ("det er akkurat som vi på nettet er mer til stede enn dem").

Studentene deler seg omtrent i to "ekstremgrupper" når de får spørsmål om hvor mye de har brukt Skype for å kommunisere med andre studenter, halvparten bruker dette meget/svært sjeldent, mens litt under halvparten i meget stor/svært stor grad. Det faglige utbyttet er noe skiftende, majoriteten har hatt lite utbytte, noen få ganske bra.

Det ser også ut til å være noe varierende hvor mye studentene bruker epost til å kommunisere med lærerne. Men de fleste sier at de har hatt meget/svært godt faglig utbytte av de tilbakemeldingene de har fått.

Nettbasert undervisning og formidling stiller som vi også har vært inne på tidligere, betydelige krav til de tekniske løsninger man har valgt. På spørsmål om studentene opplever at tekniske rammefaktorer (som for eksempel båndbredde, pc, lyd kvalitet, video) har hatt betydning for utbytte av kurset er det en viss spredning i svarene, men 8 av 12 studenter sier at slike faktorer har hatt meget/svært stor betydning. Noen nevner dårlig lyd, andre forsinkelser på linjen. Flere synes at dette gjør gruppearbeid på nett vanskelig og slitsomt. De ansvarlige på høgskolen for imidlertid ros for at de er flinke til å ta tak i problemene av flere av respondentene. En sier også at problemene har blitt mindre nå enn tidligere. På spørsmål om hvilke rammefaktorer som bør forbedres og om de eventuelt har gjort noen endringer siden forrige evaluering, trekker flere fram båndbredde som en utfordring. Andre savner bedre lyd og bilde av medstudenter. Noen skiller også mellom lokale problemer og problemer på høgskolen. Én sier at tilgang på opptak har redusert skadevirkningene for hennes del. Et par stykker nevner at de har fått bedret sitt bredbånd siden sist. På spørsmål om medstudenters eventuelle problemer med lyd kvalitet og/eller videobilde har hatt betydning for den enkeltes læringsutbytte, er svarene

noe spredt, men for mange har dette hatt betydning, i den forstand at de blir slitne og frustrerte ved at det blir mindre flyt i undervisningen, eller at man ikke får med seg spørsmål og kommentarer fra medstudenter og lærere knyttet til forelesninger, studentpresentasjoner og kollokvier.

Vi har også spurt studentene om i hvilken grad de opplever at de fysiske arbeidsvilkårene hjemme eller på arbeid påvirker deres utbytte av undervisningen (arbeidsro, kontorfasiliteter med mer). Her fordeler svarene seg ganske jevnt over hele skalaen, og i de utdypingene som foreligger trekker flere fram at de stort sett har meget gode arbeidsvilkår. Én blir sliten av å måtte sitte med høretelefon over lengre tid.

I hvilken grad opplever studentene at innredningen og utstyret på høgskolen påvirker deres lærings situasjon? Også her fordeler svarene seg relativt jevnt over hele skalaen. Av de fire som utdyper sine svar nærmere, er det ingen som mener at slike forhold virker hemmende, snarere tvert imot. Og hva med lærernes tekniske kunnskaper, opplever studentene at disse er tilstrekkelige til å kunne undervise på nett? Svarene tyder på at studentene gjennomgående er meget godt fornøyd, og i den grad det har vært problemer løses disse raskt ved at de får kvalifisert hjelp. Det er deres høye faglige kvalifikasjoner som virkelig betyr noe, og det er forståelse for at også lærerne er inne i en læringsprosess i forhold til slike spørsmål. På spørsmål om studentene opplever at de selv har fått nok opplæring i å håndtere de tekniske utfordringene de har møtt på, er svarene svært positive. I den grad det har vært problemer, er det også her slik at hjelpen kommer raskt og effektivt. Én sier at hun har hatt for liten tid til å utforske de mulighetene som er lagt fram.

Når studentene litt mer overordnet får spørsmål om hvor tilfredse de er med de tekniske rammefaktorene de har møtt i dette prosjektet, bekreftes inntrykket vi har dannet oss så langt. Med ett unntak sier alle seg meget/svært tilfredse med dette, og langt på veg får vi det samme positive inntrykket når vi spør dem om de opplever at det har vært for stort sprik mellom deres datatekniske forkunnskaper og reelle krav som stilles til dem i prosjektet. I den grad det har vært et slikt sprik, har de lært mye undervegs, også av hverandre.

Opplever så studentene at de stort sett har nok tid til studiet? Her sprer svarene seg utover, med et tyngdepunkt rundt midten av skalaen. En travel hverdag, med jobb og familie, skaper utfordringer for en del. Ikke minst i kombinasjon med et faglig krevende, men også interessant studium.

Studentene bes så om å beskrive hvordan det oppleves å være nettstudent i arbeid med dette prosjektet. Svarene befester inntrykket av at studentene stort sett er meget godt fornøyd, ikke minst med forelesningsformen i forhold til denne typen innhold. En del trekker imidlertid fram at de har strevd en del i forhold til å få gruppe/kollokvieformen til å fungere optimalt. Noen få trekker fram tekniske utfordringer, mens andre peker på utfordringer av mer generell karakter og ikke først og fremst knyttet opp til nettbasert studium

eller ikke. Andre synes også gruppe/kollokvieformen har fungert bra, endog bedre på nett enn ellers. På spørsmål om de kan si noe om sine forventninger til det å være nettstudent, i forhold til slik det har blitt i dette prosjektet, er svarene nærmest gjennomgående at det har fungert bedre enn, eller i hvert fall i henhold til, forventningene. Én hevder at studiet har vært mer arbeidskrevende enn hun hadde trodd, mens en annen er litt i tvil om hva hun skal svare.

Så følger noen spørsmål som går mer spesifikt på de to seminarene som har vært en del av kurset, henholdsvis knyttet til FoU prosjektet og såkalt kritisk analyse av en forskningsartikkel (jfr. også ovenfor).

Ser vi først på FoU-prosjektet og spørsmål knyttet opp mot gjennomføringen av dette, får studentene først spørsmål om de opplever at et muntlig nettbasert seminar gav dem kunnskap om og innsikt i de andre studentgruppens arbeidsprosesser og resultater. Svarene sprer seg noe, men er stort sett meget positive. Flere synes det var spennende og interessant å høre på de andre gruppenes synspunkter og konklusjoner, mens noen synes det ble en del gjentakelser og litt liten tid til utdyping. Noen synes også det ble krevende å sitte så lenge foran skjermen.

Et vesentlig hovedpoeng med FoU seminaret var at studentene skulle få egne erfaringer med å reise og bearbeide vitenskapsteoretiske og metodologiske tema og spørsmål. På spørsmål om de opplevde å få tilbakemeldinger på slike spørsmål som de hadde, svarer de klart fleste at det opplevde de i meget/svært stor grad. Flere trekker fram at de fikk strukturerte og konstruktive tilbakemeldinger, som ansporer til videre læring. Én skulle ønsket seg mer utdypende tilbakemeldinger, mens én skulle ønsket seg mer alenetid for hver gruppe. Nesten alle har benyttet seg av muligheten til å lese gjennom de andre gruppenes rapporter, og de aller fleste hevder at de har hatt meget/svært stort utbytte av dette. Mange synes det var spennende og utbytterikt å se hvordan andre grupper hadde vinklet og belyst de samme tema som dem selv.

Så følger noen spørsmål knyttet til analysen av en forskningsartikkel som studentene skulle gjøre som gruppearbeid. På spørsmål om studentene opplevde at det muntlige seminaret som ble avholdt i forbindelse med resultatet av gruppenes arbeid gav dem kunnskap og innsikt i de andre studentgruppens arbeidsprosesser og resultater, hevder ca. halvparten at dette skjedde i svært stor grad, mens resten av svarene sprer seg noe. Flere opplever at dette var lærerikt og spennende, mens noen også synes det ble en del gjentakelser og at det etter hvert ble litt vanskelig å fokusere. Alle opplevde at de fikk tilbakemeldinger på vitenskapsteoretiske og/eller metodologiske spørsmål de hadde, varierende fra middels til i svært stor grad. Tilbakemeldingene blir karakterisert som nyttige, konkrete og relevante, og litt knyttet opp mot hvor den enkelte lærer står faglig. Én synes også de var litt overfladiske.

Studentene blir også spurt om de har noen generelle tilbakemeldinger på hvordan man kan gjøre undervisningen på nett bedre. Mange sier at de synes det er bra slik som det nå er, men i den grad det er behov for revurderinger og endringer nevnes som enkeltutsagn, at kurset kunne vært noe bedre tilpasset nettstudenter, at framtidige studenter har god nok IT kunnskap når de begynner på studiet, ikke for lange forelesninger, færre gruppeoppgaver, og endelig ikke så tett mellom oppgaver.

Til slutt bes studentene om å gi en vurdering av om de savner spørsmål i spørreskjemaet og om bruken av anonymt spørreskjema er sakssvarende som utgangspunkt for evalueringen av dette kurset. De blir også spurt om de har forslag til metodiske forbedringer. Av svar og kommentarer framkommer det at noen mener at antall spørsmål er passe, andre at det er litt for mange. Noen mener hyppigere evalueringer hadde vært ønskelig. Men de aller fleste synes at metoden og skjemaets utforming fungerer bra og etter hensikten.

Foreløpig oppsummering av resultatene

Som nevnt dekker de to evalueringene vi nå har presentert de to kursene som studentene først stiftet bekjentskap med i studiet, og de omfatter også både praktisk-estetiske og teoretiske deler av dette. Slik burde evalueringene gi et godt grunnlag for å vurdere studentenes oppfatning av studiet den første tiden som nettstudent. I denne oppsummeringen inngår også resultatene fra den første såkalte midtveisevalueringen, jfr. nedenfor.

Hovedinntrykket fra de to første evalueringene er at forelesninger fungerer meget bra på nett. De aller fleste studentene er godt fornøyde med stoffutvalget og dets relevans i forhold til de studiekraav de har møtt. Det samme kan man si om vurderingen av lærernes evne til å konkretisere og tilrettelegge for læring.

I studiet har studentene møtt ulike sosiale organiseringsformer som klassefelleskap, kollokviegrupper, gruppeveiledninger og individuell veiledning. Tilbakemeldingene tyder på at alle organiseringsformene stort sett har fungert bra i forhold til studentenes læringsutbytte, men med visse nyanser. Et av de tydeligste funnene er at uformelle diskusjoner på nettet ser ut til å fungere bedre i små enn i store grupper. Studentene føler seg godt ivaretatt som enkeltindivider, og de har også en tydelig følelse av at de tilhører en "klasse".

Studentene kan av ulike grunner være fraværende på forelesninger, og de har derfor hatt mulighet for å få disse tilgjengelige på nettet i etterkant. Dette er et populært tilbud, som mange har benyttet seg av, og som man gjennomgående er godt fornøyde med.

I den nettbaserte undervisningen man har lagt opp til i dette studiet spiller naturlig nok videomediert undervisning og de virkemidler man har tatt i bruk for å gjøre denne så god som mulig, en sentral rolle. Studentene synes det er viktig av de får se videobilde av medstudenter og forelesere, og de er også positive til læreres bruk av PowerPoint og White Board. En del har også hatt utbytte av bruk av epost som en supplerende kommunikasjonsform.

Nettbasert undervisning er nærmest prisgitt kvaliteten på det tekniske utstyret man har til rådighet og rask hjelp og støtte fra kompetente fagfolk når problemer oppstår. Begge evalueringene viser at det har vært visse problemer med blant annet båndbredde, brudd i bilde og lyd, forstyrrelser hos enkelte av studentene som både har ført til problemer for dem selv og de man eventuelt skal samarbeide med. Rask og effektiv inngripen og støtte fra fagpersonale på høgskolen har imidlertid i betydelig grad redusert skadevirkningene av disse problemene, i forhold til å kunne gjennomføre tilfredsstillende undervisning og gruppearbeid. Det kommer også fram at flere har fått til bedre tekniske løsninger i løpet av perioden mellom de to evalueringene. Studentene er med andre ord stort sett meget godt fornøyd med de tekniske forutsetninger og tilrettelegginger så langt i studiet, og de opplever heller ikke noe videre sprik mellom sine egne tekniske ferdigheter i utgangspunktet og de krav de har møtt i studiet. De er også meget godt fornøyd med den opplæringen de har fått i forhold til å mestre tekniske utfordringer.

Studentene rapporterer at de stort sett har gode arbeidsvilkår der de sitter, særlig gjelder det hvis de sitter hjemme. Det kan være noe mer problematisk å sitte på jobben. Svarene spriker litt når de får spørsmål om de har nok tid til studiene; jobb og familie skaper utfordringer for en del.

De hevder også at innredningen og utstyret på høgskolen i liten grad hemmer deres lærings situasjon, flere sier tvert imot. Heller ikke lærernes tekniske ferdigheter skaper særlige problemer i undervisningen, ved eventuelle problemer får de raskt veiledning og hjelp.

De to prosjektene inneholdt også oppgaver som studentene skulle løse, individuelt eller i felleskap. Fotooppgaven var interessant fordi de dokumenterer sine resultater både på "vanlig" måte ved utstilling på høgskolen og digitalt på Fronter. Her merker vi oss at reaksjonene er noe blandede. Flere trekker fram problemer ved å bruke Fronter, men har også opplevd at de to presentasjonsformene kan supplere hverandre. Studentene er stort sett godt fornøyd med gjennomføringen av de to prosjektene som inngikk i det vitenskapsteoretiske og metodologiske området, likeledes med tilbakemeldingene de fikk som av mange karakteriseres som konstruktive og lærerike. Noen synes imidlertid det var anstrengende å sitte så lenge foran skjermen.

I følgeforskningen er det viktig å få tilbakemeldinger undervegs på hvordan undervisningen på nett kan gjøres bedre. Det er grunn til å merke seg at mange sier at de er godt fornøyd med opplegget slik det nå er. Hvorvidt enkeltutsagn med forslag til ulike forbedringer skal følges opp, må ses i lys av dette. Flere av dem kan uansett eventuelt tas til følge når neste kull starter opp.

Det ser også ut til at man gjennomgående er fornøyd med den evalueringsmetoden som er brukt. Ingen er kritiske til selve metoden, men et par i forhold til antall spørsmål og tidspunktet for evalueringene.

Omtrent samtidig med datainnsamlingen knyttet til det vitenskapsteoretiske og metodologiske området, hadde også daværende studieleder for masterstudiet en såkalt midtveisvurdering av studieopplegget sammen med studentene, jfr. ovenfor. Denne foregikk som en samtale med studentene i videokonferanserommet på høgskolen omkring temaer som fordelingen mellom teori og praksis, arbeidsmengde og fordeling av oppgaver i forhold til studieprogrammet, innhold i fagene, kontakten med lærerne og om innholdet i de enkelte fagområdene oppleves som relevant i forhold til yrket. Når det gjelder de tre siste momentene bekreftes inntrykket fra de to andre evalueringene. Innholdet i fagene oppfattes som meget godt formidlet og relevant i forhold til deres faglige behov og yrkessammenheng. Kontakten med lærerne beskrives også her som meget god. De er flinke til å møte studentenes ønsker og konstruktive i forhold til å finne løsninger på problemer som måtte oppstå. Men det kommer også fram noen kritiske merknader. Dette gjelder særlig organiseringen av undervisningen. Flere synes det er slitsomt med to forelesningsøkter etter hverandre (som forekom av og til), og at ulike kurs/emner kommer for tett på hverandre. Flere ønsker også litt mer "ro" rundt eksamenstider, uten for mange andre innleveringer og frister. Det blir også stilt spørsmål ved om gruppestørrelsen på grupper satt sammen fra høgskolens side bør justeres ned. Noen mener også at man må bli flinkere til å rydde og kaste på Fronter. Når det gjelder forholdet mellom teori og praksis, synes de fleste at det var mye teori og mindre fokus på det praktisk-estetiske. Men det er også forståelse for at teorien har fått en så vidt stor plass så langt i studiet. Alle understreker at de har lært mye og utviklet seg godt faglig.

Vi velger å oppsummere med følgende sitat fra notatet: "Samtlige svarte at studiet er veldig seriøst og flott opplagt og at foreleserne er veldig dyktige, og at de følte seg ivaretatt og privilegerte som studenter. De sa også at det å være på nett ikke lenger føltes kunstig eller forstyrrende. Helt grei studieform. Stort utbytte av kollokviegruppene sine." (Notat pr. 31.03.2009).

Kunstfaglig teori

Neste evaluering omfattet "Kunstfaglig teori", hvor det også inngikk praktisk estetiske oppgaver. Sammen med "Skapende og utøvende arbeid", jfr. pkt. 5.1.1 ovenfor, utgjør dette området "Det estetiske og skapende område". Under dette punktet presenteres også resultatene fra lærernes vurdering av det vitenskapsteoretiske og metodologiske området (her har vi valgt å gi kronologi forrang framfor tematikk, jfr. vår tidligere argumentasjon for kronologiens betydning), samt den andre såkalte midtveisevalueringen.

I Kunstfaglig teori skal studentene få kjennskap til ulike posisjoner i samtidens estetiske tenkning, kunstteori knyttet til uttryksformer i samtiden og eventuelt valgte nedslag i historien, hovedretninger i samtidskunsten, egenarten ved det estetiske erfaringsområdet (kunst som erkjennelsesform: Kunstforståelse og kunstopplevelse, sansning og tenkning, egenarten ved billedkunst, estetiske objekt, bruksformer og arkitektur knyttet til kunnskap om: form, farge, rom og komposisjon – uttryksformer og bruk, og materiale, teknikk og redskap – uttryksformer og bruk.

Forelesningene fungerer fortsatt godt på nett, selv om noen klager over at noen forelesninger (umotivert) ble kjørt to ganger.

I denne evalueringen ble det også spurt om studentene opplever at dialogen er viktig i forelesning/seminartimene, m.a.o. at det er mulig å stille spørsmål og diskutere. De aller fleste sier at dette er viktig, med et par stykker over og under dette punktet på skalaen. Begrunnelsene er litt forskjellige. Flere synes at dette er viktig for å få utdypet og kontrollert sin egen forståelse. Slik blir også livet som nettstudent enklere, ved at man ikke som "vanlige" studenter kan diskutere ting i "gangene". Andre sier at dialog er viktig, men at det ikke må bli for mye av det. Det kan bli for tidkrevende og forstyrre undervisningen. Samtale og dialog i "hel" klasse kan være vanskelig på grunn av teknikken, lydforsinkelsen osv. Det foreslås også at man setter av tid til dialog, i løpet av forelesningen og/eller til slutt. På spørsmål om hvordan læreren eventuelt kan stimulere til mer dialog i nettbasert undervisning, er det mange forslag. Man må være flink til å følge med bildene på skjermen (foreleseren har levende bilde av hver enkelt nettstudent på skjermen der man sitter), ved å ta spørreunder, ta "runden" slik at alle får mulighet, la studentene diskutere i smågrupper (for eksempel kollokviegruppene), for så å ta det hele i plenum. Andre synes det er nok dialog, slik det nå er. Det nevnes også at teknikken setter grenser som gjør nettbasert undervisning noe annerledes enn "vanlig" undervisning. Det må aktørene bare akseptere.

Klassefellesskapet, også med de stasjonære studentene, beskrives stort sett som bra og nyttig for læringsutbyttet. Studentene har litt forskjellige oppfatninger av kollokviegruppens betydning, både i forhold til perioden med kunstfaglig teori og den praktisk estetiske perioden. Men mange har fortsatt utbytte av å jobbe

sammen på denne måten. Noen skulle ønske at gruppene hadde vært mer aktive, med mer jevnlige møter og bedre planlegging.

I dette kurset ble det veiledet en del på nett. Studentenes vurdering av hvor nyttige disse var for læringsutbyttet spriker en del. Noen framhever at de ble godt ivaretatt som enkeltindivid, og fikk konstruktive og grundige tilbakemeldinger, andre at dette i liten grad var tilfelle. Flere hevder at veiledning på nett stiller særlige krav til at aktørene forbereder seg grundig.

Studentene rapporterer at de har hatt meget få problemer med tekniske rammefaktorer i forbindelse med avviklingen av dette området. En klager over ustabil lyd. Flere understreker at det er av stor betydning at alle har god lyd- og bildekvalitet for at læringsutbyttet skal bli bra. En sier også eksplisitt at disse forholdene har blitt enda bedre etter hvert.

På spørsmål om hvordan det oppleves å være nettstudent i arbeidet med fagstoffet som omfattes av dette området, er det mange som har positive svar på dette, blant annet at det gir stor frihet å være nettstudent, at fagstoff og oppgaver er tilpasset nettstudier, at det er en rasjonell måte å bruke tid på, og at det også har fungert bra å jobbe praktisk i forhold til materialer på nett. Noen nevner også kollokviegruppens betydning. Men flere savner likevel at veiledningen kunne vært mer konkret og forberedt, noen av forelesningene mer gjennomtenkte, mulighet for mer spontane reaksjoner fra medstudenter i forhold til det praktisk-estetiske arbeidet (slik de stasjonære studentene har). Studentene hevder imidlertid stort sett at forventningene de hadde til denne perioden har blitt rimelig godt innfridd.

Prosjekt 2 strakk seg over lang tid, og alle forelesningene var konsentrert i begynnelsen. På spørsmål om dette var hensiktsmessig for arbeidet med P2, svarer studentene noe ulikt. De fleste plasserer seg midt på skalaen, med noe spredning. Flere synes dette var greit; de trengte en del teori i starten, noen ville ha forelesninger mer fordelt utover. Flere sier at de synes oppgaven gikk over for lang tid, over sommeren. Samtlige svarer at de opplevde seminarene som middels viktige eller mer, og i begrunnelsene for dette trekker man særlig fram det nyttige i å få en tilbakemelding på hva man kan og hva man må arbeide videre med, både fra lærere og medstudenter. Andre er mer forbeholdne, blant annet ved å hevde at det ikke satt dype spor, at deler av prosjektet var uklart, og at prosjektet kom på toppen av mye annet, som gjorde det vanskelig å konsentrere seg om det.

Den praktiske delen av P2 bestod av to deler, A og B. Tilbakemeldingene på i hvilken grad den individuelle veiledningen man fikk var viktig, varierer noe fra del til del. Noen er svært god fornøyd, og synes de fikk konkrete, presise og relevante kommentarer og vurderinger, andre savner mer av dette og klager over lite og

tilfeldig veiledning, tekniske problemer og for stor og omfattende oppgave. Dette kommer også fram når de får spørsmål om de syntes veiledningen på nett før første samling, var tilfredsstillende i den forstand at de fikk formidlet sine ideer god nok. Flere synes de fikk for liten tid til de viktige diskusjonene rundt sine ideer, og presentasjonene ble ikke slik de hadde tenkt seg det. Men flere er også godt fornøyde med gjennomføringen av veiledningen.

Nesten alle har hatt nettmøter med sin kollokviegruppe i løpet av arbeidsprosessen med P2. Utbyttet av dette har vært noe varierende.

På spørsmål om man mener utstillingen på HiT var tilfredsstillende for formidling av tredimensjonale gjenstander, er litt blandede, men stort sett positive. Flere er fornøyde med utstillingen og det rommet og den plassen de fikk, mens andre er negative, blant annet når det gjelder belysning. En sier hun hadde mer fokus på ideer og løsninger, enn selve formidlingen. En annen mener dette var mer en intern presentasjon enn en utstilling. Nesten alle syntes det var svært nyttig å se de andre studentenes produkter i P2 i utstillingen på HiT. Flere trekker fram at dette gir inspirasjon og innspill til egne arbeider, og at man har mye å lære av hverandre. Slike møtepunkter er særlig viktige når man sitter såpass mye alene.

Studentene fikk tilbakemelding på sine produkter på selve samlingen. På spørsmål om de mener at denne tilbakemeldingen heller kunne foregått på nett, sprer svarene seg, med et klart tyngdepunkt midt på skalaen. Når man utdyper sine svar, sier flere at de foretrekker denne formen. Selv om tilbakemeldinger på nettet også kunne ha fungert bra, ville det vært vanskeligere å få til så gode og direkte dialoger og samspill. Treffpunkter er viktige når man er nettstudent, og det hevdes også at ikke alle produktene var like enkle å få inntrykk av på nett.

På spørsmål om studentene har generelle tilbakemeldinger på hvordan man kan gjøre undervisningen på nett bedre, er det flere som synes det er bra (veldig fornøyd, fungerer utmerket, bra som det er) slik det er. Et par stykker er klare på at de mener tiden på samlingene ikke skal brukes på forelesninger; slike kan man ta på nett og heller bruke samlingene til veiledning, samtaler og diskusjoner mellom lærere og studenter. En likte ikke å ha oppgave gående over sommeren.

Til slutt ble studentene spurt om det var spørsmål vi burde ha stilt som ikke har kommet fram i spørreskjemaet. Kun en svarer på dette. Hun savner noe om hvor fornøyde de var med tilbakemeldingene fra lærerne. Selv sier hun at hun savnet konkrete tilbakemeldinger på flere av oppgavene som var levert inn, og skulle ønske seg dette i skriftlig form. Studentene ser gjennomgående ut til å være godt fornøyde med anonymt spørreskjema som metode i denne evalueringen. En formulerer seg slik: "Helt greit. Synes det er bra at en evaluerer noe som er nytt og tror det kan være lurt ettersom vi er først på nett. Opplevde den første evalueringen gjerne som mest

viktig, fordi en kunne da gitt beskjed om ting som ikke fungerte. Det var da veldig bra å oppleve at tingene ble tatt på alvor og ryddet opp i".

Vi har også data fra en lærer fra dette området. Læreren mener det er viktig med dialog i forelesningene/seminartimene, men at det ikke alltid er så lett å få det til på nett. Hun mener at man kanskje må bli flinkere til å stoppe opp og stille spørsmål direkte til hver enkelt student. Når det gjelder tiltak for å fremme studentenes faglige forståelse, tror hun også det er viktig at studentene har faste grupper (for eksempel kollokviegrupper) hvor de diskuterer og møtes, i tillegg til at de får god og støttende individuell veiledning der de får satt ord på det som er problematisk.

Det har blitt gjort opptak av hennes forelesninger, og i den grad at disse er begrenset til gjeldende studentgruppe, kan de for hennes del ligge ute i ubegrenset tid. Hun synes det er viktig å se alle studentene på skjermbildet. Dermed er det lettere å bli kjent med hver enkelt. Hun synes også det er bra å kunne følge studentenes ansiktsuttrykk og bevegelser. Denne læreren har brukt epost for å kommunisere med studentene i meget stor grad, og hun mener at de har hatt stort faglig utbytte av det.

Hun har opplevd at tekniske problemer skaper uro, både i undervisnings- og veiledningssekvenser, og at dette kan trekke fokuset vekk fra det som egentlig skal foregå. Hvorvidt det har virket inn på kvaliteten på undervisningen, synes hun er vanskelig å si noe om. Hun synes likevel ikke at innredningen og utstyret på høgskolen har skapt problemer for henne som underviser, snarere tvert imot ut i fra de behov som hun har. Men det burde kanskje vært brukt noe mer ressurser på å hjelpe den enkelte til å videreutvikle sine ferdigheter på nettet. Personalet ved høgskolen er imidlertid svært flinke til å støtte og hjelpe når tekniske problemer oppstår. Hun har undervist nettstudentene både fra høgskolen og hjemmefra. Begge utgangspunktene fungerer bra, det siste likevel noe mer preget av skurring/hakking pga. båndbredden. Hun har ikke opplevd at det er noe nevneverdig sprik mellom studentenes datatekniske forkunnskaper og de reelle krav som blir stilt til dem.

På spørsmål om hvordan det oppleves å være nettlærer i arbeid med dette fagstoffet, og om hun kan si noe om forholdet mellom de forventninger hun hadde og slik det faktisk har blitt, svarer hun at det har vært interessant og krevende, men at hun ikke hadde noen spesielle forventninger. Hun har blitt bedre kjent med studentene, og oppfatter seg vel mer som lærer enn som nettlærer. "Det har blitt nokså naturlig å møtes på nettet – ikke noe problem". Hun mener problemer må løses når de dukker opp, slik det også er i et vanlig klasserom.

Prosjekt 2 strakk seg over lang tid og alle forelesninger var konsentrert i begynnelsen. På spørsmål om i hvilken grad dette var hensiktsmessig, mener hun at dette var fornuftig, for å skape mer rom for studentene når de kommer i gang med egne prosjekter. Hvorvidt dette fungerte for studentene, synes hun det er vanskelig å si så

mye om. Hun mener at perioden i seg selv ble altfor lang. Utstillingen på høgskolen tror hun var svært viktig. "Det er jo et minus med nettet at du vanskelig kan få den tredimensjonale følelsen som når du er i rommet med objektet. Tror det var svært viktig for studentene også. Jeg opplevde også at det en student som hadde vist meg på nettet, fikk en ny dimensjon når jeg så det og tok på det." Hun er litt usikker på om det hadde vært nyttig å se studentenes produkter i P2 utstilt på nettet før de ble vist på HiT. En forutsetning ville i så fall være at det hadde vært gode bilder tatt fra ulike vinkler, slik at en kunne klikke seg rundt gjenstanden. Hun tror at noe av tilbakemeldingen studentene fikk under samlingen på høgskolen kunne vært gitt på nett, men betydningen av at studentene også var på samlingen med sine produkter kommer tydelig fram når hun sier: "stort sett vil jeg si at det å være i rommet sammen og kunne se og ta på, var avgjørende i hvert fall når det kom til tilbakemeldingen på selve prosessen og produktene."

Hun har ikke noen umiddelbare og direkte forslag til hvordan undervisningen på nett kan gjøres bedre, men foreslår at man kan avholde et seminar hvor studentene legger fram sine tanker om og erfaringer med nettundervisning, som lærere og andre ved høgskolen muligens kan profitere på.

Vi har også spørreskjemadata fra omtrent samme tidspunkt som ovenfor fra det vitenskapsteoretiske og metodologiske området (jfr. begrunnelsen for å plassere presentasjonen her gitt ovenfor). Tre lærerne har besvart stort sett hele eller deler av skjemaet, på grunn av at de hadde ulike oppgaver innenfor undervisningen/veiledningen på dette området. Både gruppeveiledning og individuell veiledning blir framstilt som ganske uavhengig av hvorvidt man arbeider nettbasert eller ikke. Mulighetene til å benytte seg av dem er egentlig i stor grad avhengig av initiativ fra de aktørene som er involvert. En synes det i utgangspunktet var litt vanskelig å ivareta den enkelte når man sitter ved hver sin PC og ser hverandre som små bilder på en skjerm, men dette ble bedre etter hvert. Hun foreslår et noe sterke fokus på "bli kjent" møter i oppstartsfasen. En av lærerne påpeker at aktørenes bruk av Fronter bør vurderes. Studentene ser for eksempel ikke ut til å benytte seg av "diskusjonsforum" i særlig grad. Også flere av disse lærerne har opplevd problemer med dårlig lyd/bildekvalitet fra studenter og lærere, noe som kan være nokså frustrerende fordi man ofte må gjenta det som blir sagt og mister tråden i det man skal si. Lærerne opplever at kommunikasjonen med studentene fungerer rimelig greit, uansett om de sitter på HiT eller andre steder. En av lærerne sier det likevel slik: "Det jeg savner litt når jeg har undervisning på nett – det er den umiddelbare kontakten med studentene – hvor man på innpust og utpust både kan sende ut en føler og få respons i nesten samme øyeblikk – følingen med den generelle tilstanden i gruppen – umiddelbart - er et savn. Som regel tar det litt tid når en foreleser og stiller spørsmål til studentene, fordi de først må ta av seg Head sett og så slå av "mute knappen" før de kan begynne å svare." Ingen har opplevd særlige problemer knyttet til manglende tekniske ferdigheter, men det understrekes at fortsatt god oppfølging er viktig.

Lærerne får så noen spørsmål om sitt inntrykk av studentenes arbeidsprosesser og faglige resultater, samt muligheter for å gi dem faglige tilbakemeldinger, relatert til de to muntlige seminarer rundt studentarbeidet innenfor det vitenskapsteoretiske og metodologiske området. En trekker fram lydproblemer den dagen hun var med, mens en annen nevner at studentene i noen grad har opplevd samarbeidsproblemer seg imellom. Hun er imidlertid usikker på i hvilken grad dette knytter seg til nettmasterstudiet spesielt. Mulighetene for å gi tilbakemeldinger synes hun ikke var annerledes nå enn tidligere. "Studentene ble oppfordret til å stille spørsmål, og jeg tror ikke noen av dem ble oversett".

Når de får spørsmål om de har generelle tilbakemeldinger på hvordan man kan gjøre undervisningen på nett bedre, sier den ene som svarer på dette at hun ikke har andre tilbakemeldinger enn at man er i prosess og at tilbakemeldingene ikke minst fra studentene må bli seriøst behandlet og eventuelt føre til endringer. Hun sier også at etter hennes mening er den største forskjellen på nett- og annen undervisning egentlig ikke det faglige eller for så vidt de tekniske utfordringer, men nærheten til studentene (jfr. også ovenfor). Man må derfor bruke mer tid enn ellers på å bygge gode relasjoner mellom dem det gjelder. "[H]ar man gode relasjoner vil ikke tekniske problemer bli det man har fokuset på." De synes også at spørsmål og spørreskjema som metode har fungert rimelig greit, men at man kanskje også skulle vurdere oppfølgende intervju av noen av aktørene. En mener også at enkelte av spørsmålene var litt vanskelige å forstå.

På slutten av året 2009, gjennomførte daværende klasseleder en samtale med samtlige 12 studenter i forbindelse med at de var inne til samling nr. to, studieåret 2009. Studentene er nå ferdige med de første 60 studiepoengene i masterstudiet (Generell del), og begynner på de neste 60 studiepoeng (Masteroppgaven) i februar 2010. Samtalene viser at studentene i overveiende grad er meget positive til studiet, både det tekniske og det faglige. Alle rapporterer også om et godt studiemiljø, og de fleste sier at de får mye ut av kollokviegruppene. Klassefølelsen er god, selv om de ikke ses så ofte fysisk. Denne ble bygd opp allerede på første samling. Noen synes at de selv kunne vært flinkere til å bidra til fellesskapet.

I notatet pekes det på følgende fire utfordringer: For det første bør mulighetene for å vise det praktisk-estetiske arbeidet til andre forbedres, både for å få god veiledning og for å få innsikt i hvordan en arbeider i forhold til andre. Klasseleder foreslår at det lages et "lavterskelgalleri" (visuelt klasserom) i Fronter hvor studentene kan legge ut sine arbeider og få kommentarer fra hverandre. For det andre må veiledningen på det praktiske bli sterkere prioritert. Det er viktig at studentene er konkrete i sine ønsker til veilederne, og også bruker alternative presentasjonsformer (jfr. det visuelle klasserommet). For det tredje savner studentene mer fylldige tilbakemeldinger på innleverte arbeider, og mener de har et særlig behov for dette som nettstudenter. Klasseleder foreslår at det settes av ressurser til mer omfattende tilbakemeldinger/gjennomganger av den enkeltes prestasjon, ikke minst for å legge grunnlag for god videre læring. For det fjerde har studiet et tett

program og mye arbeid med studiene. Dette stiller krav til koordinerte og gjennomtenkte organiseringsmåter, som klasseleder mener at man blant annet i masterteamet må ha enda sterkere fokus på.

Pilotprosjekt for masteroppgaven (P4)

Pilotprosjekt for masteroppgaven (P4) har basis i skapende og utøvende arbeid og utgjør en av tre prosjektoppgaver i delemne 1. (Det estetisk og skapende område). Kunstfaglig teori, faglig perspektiv fra Det pedagogisk/didaktiske område og Det vitenskapsteoretiske/metodologiske området trekkes inn i prosjektoppgaven.

Klassefelleskapets betydning for læringsutbyttet varierer en del mellom studentene, det samme gjelder betydningen av kollokviegruppen. Selv om flere sier at denne har hatt betydning både faglig og sosialt, ved at de har diskutert innspill/problemstillinger og gitt hverandre respons og støtte, er det tydelig at mange har jobbet mer individuelt i dette prosjektet. Ulike oppgaver og tidspress oppgis som grunner av flere. Noen savner også større aktivitet i kollokviegruppen sin.

De fleste ser ut til å ha hatt et klart utbytte av veiledningen de har fått, og føler seg meget godt ivaretatt som enkeltindivid i læringsprosessen i en ellers ganske "ensom" tilværelse. Mange trekker fram gode og konstruktive tilbakemeldinger, faglig dyktige og oppmerksomme lærere med evne til å se den enkelte, og at de føler at de kommer videre i sine faglige prosesser. Et par er imidlertid ikke fornøyd, en føler at det er skolens rammer for mengden veiledning som bestemmer, ikke hennes behov, en at hun kommuniserte dårlig med veileder. Når det gjelder betydningen av å se video av seg selv/andre, er svarene omtrent de samme som tidligere, likeledes bruk av White Board og PowerPoint. Også i forhold til dette prosjektet, understrekes det klart at lyd og bilde supplerer hverandre. En sier det slik: "En gang før jul hadde vi oppsummerende forelesning til eksamen. Der fikk vi ikke sett medstudenter, det opplevdes merkelig at en ikke kan se på ansikt. En føler mer avstand og savner gjengen". Bruk av Skype for å kommunisere med andre studenter varierer noe, likeledes utbyttet av dette. Noen flere ser ut til å kommunisere med lærerne via epost, og utbyttet ser ut til å ha vært meget bra for de fleste.

Flere av studentene skriver at de har hatt tekniske problemer. Dette dreier seg om slikt som dårlig lyd (etter at nytt videokonferansesystem ble tatt i bruk), og at man har blitt "kastet ut" av kollokvierommet, å dele egne dokument, problemer med PowerPoint. Andre har imidlertid ikke hatt noen problemer. Personalet ved høgskolen får også nå positiv omtale som gode hjelpere. Det kommer heller ikke nå så mange forslag til forbedringer av de tekniske rammefaktorene. Problemer etter innføringen av nytt konferansesystem nevnes, men det sies også at dette har bedret seg. En foreslår flere kurs i kollokviegrupper der IKT veileder er til stede og der alle må laste opp ulike dokumenter, en annen at forelesninger og følgelitteratur legges ut på forhånd.

Medstudenters problemer med lyd kvalitet/videobilde har stort sett hatt liten betydning for læringsutbyttet. De aller fleste har også gode arbeidsforhold hjemme. Innredningen og utstyret på høgskolen er også godt tilrettelagt for studentenes læring. Flere av studentene beskriver en hektisk hverdag med studier, familie og jobb, men sier at dette er selvvalgt og har innfunnet seg med dette. Lærernes tekniske ferdigheter er stort sett gode nok, selv om det er litt variasjon. Noen kan bli flinkere til å kople ut lyd i pausene, til å bruke White Board funksjonelt, og det nevnes også problemer med lyd når to lærere underviser sammen. Studentene opplever fortsatt at de får god opplæring i å håndtere tekniske utfordringer, et par har hatt problemer med "End note", men får god hjelp. En klager over at hun synes det kommer litt for mye informasjon for fort, som hun ikke klarer å få med seg. Studentene er meget godt fornøyd med de tekniske rammefaktorene de har møtt i dette prosjektet, og de opplever i liten grad noen forskjeller mellom sine datatekniske forkunnskaper og reelle krav i forhold til P4.

Studentene blir så bedt om å beskrive hvordan de opplevde å være nettstudenter på dette emnet. Mange sier at det har vært greit, og flere sier at de problemer som har vært ikke har knyttet seg til det å være nettstudent. Andre savner noe mer praktisk veiledning og sier at de kanskje kunne vært flinkere til å bruke kollokviegruppen. Hyppigere bruk av denne kunne gjort perioden enklere å komme gjennom. Andre savner den spontane responsen fra medstudenter. En sier at hun aldri har gledet seg så mye som nå til å reise på samling på Notodden. Mange sier at perioden stort sett har blitt som forventet. En sier det slik: "Jeg hadde forventet at det ble litt ensomt og veldig travelt i høst". En annen: "Jeg synes denne situasjonen med å jobbe alene med et individuelt stoff samtidig som det har vært hjelp "der ute" har vært behagelig. At det har vært flere av oss i samme båt, har vært en fin følelse. Skype og kollokvierom har vært brukt til sosial kontakt, det faglige har ikke vært det viktigste".

Studentene har litt ulike opplevelser av hvor viktige slike seminar er. Noen synes de er svært nyttige, fordi det stilles krav til forberedelser og fordi de fikk konstruktive tilbakemeldinger og støtte fra lærere og medstudenter. En sier at seminaret var særlig viktig for henne, på grunn av dårlig kommunikasjon med veilederen. Andre er noe mer ambivalente. Nyttig å høre på de andre, men samtidig tidkrevende. En synes tilbakemeldingen på det skriftlige var bra, ikke så bra når det gjaldt de praktiske. En hadde begrenset nytte av dette, fordi hun ikke hadde kommet langt nok i arbeidet.

Studentene har også ulike oppfatninger av hvor nyttig det var å presentere og diskutere den praktiske delen av oppgaven sin. "Gjennomsnittlig" er de noe mindre fornøyd enn ovenfor. Noen er godt fornøyd ved at de får gode responser og tilbakemeldinger. En sier det slik: "Ved å vise fram det en har gjort for eksempel ved hjelp av bilder, kan en få gode tilbakemeldinger både fra lærere og medstudenter". Men det er også flere som er mer skeptiske. De savner, som også antydte ovenfor, et sterkere fokus på det praktiske, både ved at hver enkelt får mer tid, men også ved at nettstudiet har begrensninger. En snakker nok for flere når hun skriver: "Ved å diskutere

praktiske arbeider pr nett mener jeg en mister en del. Alle prøver så godt de kan, men slik jeg opplever det, er det spesielt under dette punktet det er mest krevende å være nettstudent. Dette varierer jo noe fra materiale til materiale."

De av studentene som viste fram sine arbeider, brukte verktøy som bilder, PowerPoint og webkamera. En kunne også tenke seg å bruke film. Flere synes dette gikk rimelig greit, mens andre synes det var vanskelig å få fram det de ønsket. Tid nevnes også som en utfordring. En trekker fram hvor viktig det er at veileder og student kommuniserer med ord og begreper som begge forstår betydningen av. Da de som ikke brukte slike hjelpemidler får spørsmål om hvorfor, svarer man at dette ikke var nødvendig denne gangen, at det er tidkrevende, eller at de opplevde at fokuset var på rapporten. 3 av 4 sier at de har hatt nettmøte med sine respektive kollokviegrupper for å diskutere og hjelpe hverandre med arbeidsprosessen i P4. Nyttten av dette ser imidlertid ut til å variere en del.

Mange opplever at "utstillingen" på høgskolen stort sett var godt tilfredsstillende for formidling av sin oppgave. Flere sier at de fikk vist fram det de ønsket, og at det var god plass. En er skuffet fordi hun ikke fikk særlig respons, en annen synes det var greit, men sier hun hadde misforstått hensikten med utstillingen. De aller fleste sier at det var svært nyttig å se de andre studentenes produkter i P4. Det var inspirerende, lærerikt og det gav perspektiver og ideer, og fordi man er nettstudent er det særlig viktig å se hverandres arbeider fysisk. Noen sier at de som nettstudenter skulle ønske det var enda mer tid til å se på og diskutere hverandres arbeid når de møtes. Da hadde seminaret blitt enda mer nyttig. Halvparten sier de har lest noen av medstudentenes rapporter i P4, og disse opplevde i stor grad at dette var nyttig. Nesten alle mener at muntlig eksamen i P4, som ble holdt på Notodden, ikke kunne ha foregått på nett.

Studentene får også denne gangen spørsmål om de har noen generelle tilbakemeldinger på hvordan man kan gjøre undervisningen på nett bedre. Av de 5 studentene som ytrer seg, er det et par stykker som mener man må være mer bevisste på hva som legges til nett og hva som legges til fysiske møter på høgskolen. En savner en bedre samordning mellom det som foregår på høgskolen og ute i skoleverket, når det gjelder innleveringer, eksamener og lignende. En savner noe mer praktisk veiledning, gjerne gruppevis for å kunne høre andres meninger, en annen mener samlingen på P4 ble svært hektisk. Hun har følgende forslag: "Hvis utstillingen hadde foregått i to rom, kunne vi ha studert de andres oppgaver mens det var eksaminering i det andre rommet? Å få innsikt i de andres oppgaver var et savn i P4."

Ingen ser ut til å savne noen spørsmål i det spørreskjemaet vi har brukt, og de aller fleste som svarer ser ut til å være godt fornøyd med denne metoden. En sier hun er litt tilbakeholden med å svare utfyllende på en del

spørsmål fordi hun er redd for at man kan "lese" hvem hun er, en annen sier hun tror kanskje det hadde kommet fram flere detaljer ved intervju.

Oppsummering av resultater, perioden fram til avhandlingsarbeidet

Denne oppsummeringen gjelder altså studieprogrammet fram til selve avhandlingsperioden. Studentene har nå lagt bak seg emner som til sammen utgjør 60 studiepoeng. Som vi har sett, dekker disse både teoretiske og praktisk- skapende områder. Studentene har møtt lærestoffet gjennom forelesninger, seminar og oppgaver hvor de ulike emnene i masterstudiet har vært trukket fram og bearbeidet. Selv om den forrige oppsummeringen også dekket sentrale deler av studiet, har vi nå et mer omfattende og nyansert dokumentasjonsgrunnlag til disposisjon. Vi har nå også data fra flere av de ansatte. Det anbefales å se de to oppsummeringene i sammenheng for å få et mer helhetlig og detaljert bilde av studiet så langt.

Hovedinntrykket er fortsatt at studentene er meget positive til nettstudiet. Forelesningene fungerer godt på nett, og det rapporteres om et godt lærings- og studiemiljø. Kollokviegruppene brukes fortsatt aktivt og med godt utbytte av mange. Selv om det også nå rapporteres om visse tekniske problemer, er inntrykket at disse er sporadiske og i liten grad påvirker gjennomføringen av de ulike nettbaserte aktivitetene. Det er grunn til å merke seg at det fortsatt er stor tilfredshet med den støtte og hjelp man får fra høgskolen hvis slike problemer oppstår.

Vi har nå særlig et mer omfattende materiale knyttet til den praktisk-skapende siden av studiet. Ved forrige oppsummering merket vi oss at det var litt blandede reaksjoner knyttet til utstilling på nett i forhold til utstilling på høgskolen. Denne problematikken blir enda tydeligere nå, ikke minst i forhold til å få kommentert og å stille ut tredimensjonale gjenstander/produkter. Treffpunkter på høgskolen er viktige som et supplement til veiledning over nettet, og flere savner også en sterkere prioritering av veiledning på de praktisk-skapende arbeidene.

Inntrykkene over stemmer også godt overens med de lærerdataene vi har fra denne perioden. De føler seg stort sett bekvemme med å være "nettlærere", ikke minst når det gjelder forelesninger, seminar og veiledning knyttet til teoretiske tema og problemområder. Likheten med "vanlig" undervisning understrekes av flere, særlig etter hvert som man blir mer vant til den nettbaserte formen. Også flere av lærerne peker på særlige utfordringer knyttet til veiledning av praktisk-skapende arbeid, men på en nyansert og konstruktiv måte.

Selve avhandlingsperioden

Som det framgår ovenfor har vi også data fra selve avhandlingsperioden, nærmere bestemt fra refleksjonsskjema fra studenter og lærere fra tre tidspunkt i løpet av denne perioden, samt data fra midtveissamtale med studentene. La oss først se nærmere på data fra det vi har kalt innledningsperioden.

Innledningsperioden

Som nevnt kjennetegnes denne på flere måter ved at det er en "bli kjent" periode, både ved at studenten nå for alvor må forholde seg til sitt eget individuelle prosjekt og samtidig lære sine veiledere å kjenne både faglig og personlig. For veilederne er også dette delvis en "bli kjent" periode ved at de foruten å møte studenten også blir konfrontert med hva slags utfordringer nettbasert veiledning representerer. Når studentene bes om å beskrive muligheter og begrensninger ved synkron/asynkron kommunikasjon som han/hun har erfart i veiledning i forbindelse med oppgaven, er det tydelig at man velger å skille mellom de teoretiske/metodologiske og de skapende sidene ved oppgaven. Det virker også som veiledningen i denne perioden ofte har hatt sterkere fokus på teoretiske tema, gjerne knyttet til planlegging og strukturering av avhandlingen.

Man er gjennomgående enige om at teoretiske og metodologiske spørsmål egner seg godt til å bli lagt fram og drøftet både synkront og asynkront, selv om enkelte trekker fram at det i tillegg er viktig å diskutere også slike spørsmål på samlingene hvor man møtes ansikt til ansikt. Men uansett er hovedpoenget at man kommuniserer med ord som medium, det være seg i form av muntlige samtaler synkront ved hjelp av video/Skype, eller skriftlige tilbakemeldinger via epost. En av studentene sier det slik: "Alt som relaterer seg til ord kan bearbeides med ord. Om det er språkbelagt video/Skype eller asynkrone skriftlige/muntlige muligheter er mindre viktig, så lenge mediet er ord."

Veiledning av det skapende arbeidet på nett oppfattes gjennomgående som mer problematisk, selv om det er tydelige nyanser i synspunktene. Flere trekker fram at de har hatt gode erfaringer med videokonferanser og telefon/Skype, og epost i visse sammenhenger, for eksempel til å forberede veiledningstimen ved å sende billedmateriale og skriftlig dokumentasjon i forkant eller som et hjelpemiddel til å klargjøre tanker og ideer en måtte ha. Men det er likevel vanskelig å erstatte "vanlig" veiledning fullt ut ved nettbaserte hjelpemidler. Ikke minst gjelder dette hvis man arbeider tredimensjonalt. Det er uansett vanskelig å få fram kvaliteter i materialet man arbeider med, som for eksempel teksturer, på en fullgod måte. Følgende sitat er nok representativt for det mange mener: "Begrensninger opplever jeg ligger i at veileder ikke får ta og kjenne på materialet.

Materialkvaliteten er vanskelig å formidle over skjermen. Bilder formidler ikke det samme som selve objektet". Det er likevel interessant å merke seg følgende tilføyelse fra samme person. "Men jeg opplever at det også kan være positiv å ta bilder i forhold til det visuelle uttrykket. Nye former og elementer som jeg ikke ser på

materialprøvene kan komme fram gjennom bildet av prøvene". Flere nevner blogg som et hjelpemiddel til å få respons på utkast og prøver på skapende arbeid. Erfaringene er imidlertid noe skiftende, fra for eksempel at man savner respons på det man har lagt ut, til at dette har vært og kan bli et velegnet forum for dokumentasjon av prosess og drøftinger og innspill, ikke minst når man har fått utbedret visse lyd/bildetekniske problemer og når studenter og lærere har fått mer erfaring med dette mediet.

En av studentene har også et lengre innlegg hvor hun gir en tankevekkende beskrivelse av hvordan det føles å være nettstudent med et overveldende arsenal av muligheter for kommunikasjon, som også kan utvikle seg til følte krav om å engasjere seg, og påfølgende frustrasjoner over å ikke strekke til.

Flere av studentene understreker at de har hatt/vil ha utbytte av samlinger hvor de får mulighet til å møtes med hverandre og veiledere og få respons, ikke minst på den praktisk skapende delen av masterarbeidet. Som nevnt ovenfor, opplever de at det nettbaserte studiet har begrensninger som gjør slike samlinger viktige. En sier det slik: "Jeg tror det er viktig å finne en balanse mellom å veilede/motta veiledning når man er fysisk sammen (på samlinger) og gjennom videokonferanse/telefon/Skype jevnlig, og når behovet er tilstede."

Som kjent bad vi studentene om å beskrive sine erfaringer med nettbasert veiledning, og fokusere på muligheter og begrensninger. Følgende refleksjon fra en av studentene setter søkelyset på et vesentlig poeng, som vi ikke må glemme når vi seinere hen trekker våre konklusjoner. "Det kan være vanskelig å svare på om det er mediene som gir muligheter eller begrensninger, for det kan være lett å "skylde på" mediene istedenfor for eksempel at relasjonen til en medstudent eller lærer/veileder ikke er god".

Vi stilte også det samme spørsmålet til veilederne, og fikk svar fra 5 av dem. Også her ser vi de samme tendensene som hos studentene. Veiledning av teoretiske og metodiske tema og spørsmål fungerer gjennomgående godt på nett, flere opplever at dette har gått overraskende bra og bedre enn forventet. Flere trekker fram gode erfaringer med videokonferanser. Veiledningene blir fokuserte og konsentrerte. En av veilederne mener at veiledningen faktisk kan bli bedre enn tidligere, noe hun uttrykker på følgende måte: "Muligheter i synkron kommunikasjon vil kunne være utvidende sammenlignet med "gammeldags veiledning", ikke minst ved visninger til hele webens arkiver av kunnen og viten". Flere trekker også fram blogg som et nyttig hjelpemiddel, likeledes veiledning pr. epost, selv om dette kan bli ganske tidkrevende. En mener det er en fordel av veilederne sitter ved samme maskin, for å unngå å snakke i munnen på hverandre. Og det er viktig å ha fokus på studenten og ikke henvende seg for mye til hverandre.

Også veilederne er noe mer ambivalente til nettbasert veiledning av det skapende arbeidet. Som antydnet ovenfor har man riktignok relativt begrensede erfaringer med dette så langt. Ser vi likevel på det som kommer fram, synes én at det er begrensende å ikke kunne berøre materialer direkte. En annen sier at hun i

utgangspunktet var skeptisk til at videooverføring av keramisk materiale kunne bli bra nok, men de første erfaringene med dette gjør henne mer positivt avventende. En av informantene mener også blogg kan bli et godt hjelpemiddel i veiledningen av skapende arbeid, hvis studentene lærer seg å bruke denne på en mer konsekvent måte enn hun har erfart så langt. Hun savner også bruk av webkamera, som hun mener har gode potensialer. Samtidig advarer hun mot at mediet og sider ved dette, og ikke arbeidet i seg selv, kan få for stor oppmerksomhet i veiledningen. Til slutt velger vi å sitere en av informantene, som etter vår mening trekker fram et sentralt poeng når man skal vurdere det skapende arbeidets plass i nettbasert veiledning. Hun skriver følgende: "Det ser ut som om vi veiledere underkommuniserer dette [det skapende] arbeidet. Studentene jobber med det hele tiden, men visningene av det er ikke like tydelige, og vi veiledere spør ikke etter det i samme grad som det teoretiske og organisatoriske ved oppgaven. MEN, det ser ut også til å skje med de stasjonære studentene. Det er ikke en reell begrensning i videokonferanserommet som er årsaken til dette, men mer fokuset rundt hva som ansees vesentlig for å få et godt oppsett og ei god oppgave, slik jeg ser det."

Midtveisperioden

Den neste perioden vi har data fra, midtveisperioden, framstår nok som nevnt tidligere noe skiftende i forhold til hvor studentene har hovedfokus. Dette henger sammen med hva slags tematikk og hovedtype avhandling man har valgt (teoretisk eller praktisk-estetisk hovedfokus). Men for samtlige vil det være utfordringer knyttet til nettbasert veiledning, ikke minst i forhold til den praktisk- skapende delen av avhandlingen.

Vi merker oss at studentene (8 av 12 har svart) gjennomgående opplever at veiledningen av avhandlingens teoretiske og metodologiske sider fortsatt fungerer godt på nett. Flere trekker også nå fram videokonferanse som meget godt egnet for denne type veiledning, en av studentene sier eksplisitt at "vanlig" veiledning erstattes fullt ut ved denne måten å kommunisere på. Videokonferanse blir gjerne supplert med epost eller studentmappe hvor stoffet sendes/legges ut på forhånd til gjennomlesning. Noen bruker også epost til kortere spørsmål eller til oppsummering av veiledningen. Et par mener videokonferansene kunne blitt enda bedre, med bedre dekning/lydforhold hos deltakerne og bedre tekniske ferdigheter hos enkelte veiledere.

Studentene har nå, som ventet (jfr. ovenfor), flere erfaringer med nettbasert veiledning av det skapende arbeidet. I svarene kommer det fram at videokonferanser også fungerer et stykke på veg i forhold til det skapende arbeidet, men med større eller mindre begrensninger, som for eksempel å få fram transparens i porselen, vise fram og diskutere de konkrete produktene, at størrelser ikke kommer godt nok fram på bilder, presisjon knyttet til tredimensjonal gjengivelse. Vi velger å illustrere denne "ikke helt, men likevel et stykke på veg" – oppfatningen ved noen eksempler: "Når jeg viste produkter fysisk på samling, var det lett å snakke om størrelse, og jeg fikk korrigert det før videre arbeid. Så litt går tapt ved videokonferanse". "Ser at av og til klarer

ikke nettet å formidle det skapende arbeidet, likevel føler jeg at det mest essensielle kommer fram. På den måten et godt utgangspunkt for diskusjon". "Når det gjelder det praktiske arbeidet, oppleves videokonferansene som noen ganger å være utilstrekkelige. Dette fordi detaljene i arbeidet forsvinner. Videre virker samtalene noe mer stresset. Når man møtes fysisk, rommer dialogen småprat, pauser, mimikker, man får tid til å iaktta andres reaksjoner etc. Disse momentene gir på sin merkelige måte et rom å tenke og reflektere i, noe som uteblir i synkron dialog [på nett]".

Som sitatene ovenfor også illustrerer, er det en klar oppfatning blant informantene om at nettbaserte hjelpemidler må kombineres med samlinger på høyskolen, hvor fokuset i særlig grad er på de sidene ved skapende prosesser og utprøvinger/produkter som krever tilstedeværelse og mulighet for umiddelbar sansning og persepsjon i samspill og dialog med andre. Noen ønsker også flere samlinger enn det de har tilbud om, eller tettere og også mer uformell kontakt med veilederne. For øvrig trekker man fram betydningen av å møte veilederne fysisk og bli kjent med dem før veiledningen på nett tar til.

Data fra veilederne (5 av 14 har deltatt), viser tilsvarende tendenser som det som kommer fram ovenfor. Veiledning av teori og metode fungerer fortsatt bra på nett. En av informantene savner imidlertid muligheter for å sitte med utskrifter av tekst sammen med studenten, stryke og flytte på ark, lese kroppsspråket osv. (gjelder også den praktisk-estetiske delen av oppgaven), selv om hun mener at dette til en viss grad også er mulig i videokonferansesystemet. Samtidig synes hun at nettbasert veiledning også har fordeler, ved at man blir mer oppmerksom på studenten og tydeligere på det denne skal fokusere på framover, samtidig som man ofte blir mer bevisst på å oppmuntre studenten mot slutten av veiledningen, fordi man ikke omgås til daglig slik som i større grad er tilfelle med de stasjonære studentene.

Når det gjelder den praktisk-estetiske delen er flere også nå opptatt av det vi kan kalle "gjengivelsesproblematikken". For noen har ikke dette skapt særlige problemer, i hvert fall ikke som ikke lar seg takle i forbindelse med samlingene), jfr. for eksempel følgende sitat, som er typisk for flere ("synkron kommunikasjon gir gode muligheter for veiledning ved skapende arbeid i materiale"), for andre er dette problematisk ("Det er to helt forskjellige opplevelser å erfare disse (temaet er tredimensjonalt relieff) som foto og materielt,... forskjellene på å veilede med det materielle til stede og ved re-presentasjoner [tydeliggjøres] i meget stor grad i denne oppgaven". Disse sitatene er for øvrig hentet fra en veileder som har meget interessante refleksjoner rundt hva nettbasert studium kan føre til når det gjelder valg av tema for avhandlinger framover (en svekkelse av tredimensjonale tematikker). Hun reiser i forlengelsen av dette spørsmålet om man må tilby flere samlinger/veiledninger på høyskolen for å møte disse utfordringene.

Avslutningsperioden

Den siste perioden vi har data fra, avslutningsperioden, dekker som nevnt viktige deler av avslutningsfasen. Denne er nok ikke så ulik den forrige, men har gjerne et sterkere fokus på konsolidering og helhetlig perspektiv på avhandlingen. I denne perioden ble det også gjennomført en midtveissamtale med studentene.

Vi har svar fra seks av studentene. De vesentligste trekkene fra de to foregående evalueringene er også gjenkjennelige nå. Nettbasert veiledning av teoretiske og metodiske tema og spørsmål virker godt etablert og velfungerende, med få eller ingen tekniske problemer. De sporadiske merknadene som er, (en mener at veiledernes kompetanse innenfor metodologi varierer en del, en savner et forum for "metodegrubling", en annen en vitenskapsteoretisk "krisetelefon"), peker ikke nødvendigvis på særtrekk ved det nettbaserte tilbudet.

Videokonferanser og samlinger på høgskolen trekkes også i denne evalueringen fram som viktige hjelpemidler i det praktisk skapende arbeidet (Skype med medstudenter og telefonkontakt med veileder nevnes også), vi registrerer også at en av studentene mener at veiledningen fungerer best med en veileder av gangen, en annen at hun ikke føler seg komfortabel med veiledning over nett. Noe overraskende hevder halvparten av informantene (3 studenter) at de ikke har fått/fått lite tilbakemelding på det praktisk skapende arbeidet. En formulerer det slik: "Dette studiet oppleves som et studium hvor det skriftlige er i fokus. Det er ok, men kanskje ikke det jeg forventet", en annen: "jeg har ikke fått tilbakemelding på det skapende arbeidet. Stort sett har tilbakemeldingen gått på den skriftlige delen i form av ordretting og struktur". En av studentene sier også at det har vært veldig lite fokus på veiledning i forhold til det praktisk-skapende arbeidet i masterstudiet generelt, og at hun har lært svært lite om dette. Hun er usikker på om dette også gjelder de stasjonære studentene. Spørsmålet som melder seg er da om det er den nettbaserte studiemodellen som begrenser fokuset på det praktisk-skapende, eller at dette området ikke får den plass mange forventer at det skal ha i studiet generelt, nettbasert eller ikke.

Vi har også data fra tre veiledere. Disse framstiller stort sett veiledningssituasjonen som god, selv om det som vi også har sett ovenfor, er visse utfordringer knyttet til kommunikasjon rundt tredimensjonalitet og det taktile ved materialet. Både synkrone (videokonferanser) og asynkrone medier blir brukt. Betydningen av seminarene på høgskolen blir også nå trukket fram (en av dem mener det burde være flere, en annen at det også er viktig å ha fokus på individuell veiledning når man er samlet).

Som nevnt har vi også data fra "midtveissamtale", gjennomført primo februar 2011 (videokonferanse) av daværende klasseleder (10 av 12 studenter deltok). Utgangspunktet for samtalen var avhandlingsperioden og det individuelle arbeidet med avhandlingen. I løpet av denne perioden har de også deltatt på tre seminar på

høgskolen, i tillegg til nettbasert veiledning. Dessuten har de hatt jevnlig møteplasser på nett, ledet av ansatte ved høgskolen. På seminarene har de presentert sine oppgaver, vært opponenter for hverandre, og fått tilbakemelding fra ansatte ved avdelingen og sine veiledere.

I midtveissamtalen kommer det fram at studentene er tilfredse med studiet, og at de mener at de får tettere oppfølging enn det andre masterstudenter gjør. Samtlige studenter omtaler klasse miljøet som godt. Flere deltar i kollokviegrupper, selv om dette har avtatt noe som en følge av at studentene nå arbeider mer med sine egne avhandlinger og "har nok med sitt". Perioden omtales ofte som ensom, men det sies også at dette henger sammen med at man er mer konsentrert om sitt eget, og at man bevisst har valgt dette studietilbudet. De vet likevel at medstudentene er der hvis de har behov for støtte og oppmuntring.

Kontakten med høgskolen beskrives som tilfredsstillende. Tekniske problemer som kunne være en utfordring tidligere i studiet, gjør seg i liten grad gjeldende nå, ikke minst takket være en betydelig og vedvarende innsats fra de ansvarlige ved høgskolen. De fysiske samlingene ved høgskolen beskrives som nødvendige og viktige.

Veiledningen har i hovedsak fungert godt, men flere hevder at fokus ofte blir på det skriftlige og teoretiske, og mindre på det skapende. Dette skjer også til dels i forbindelse med seminarene på høgskolen. Flere ville sette pris på at det gjøres obligatorisk for student og veiledere å møtes fysisk en gang i løpet av 2. studieår for å ha veiledning på det skapende arbeidet. Enkelte studenter er også frustrerte over at veiledere ikke har hatt anledning til å møte på disse seminarene. Endelig oppgir flere av studentene at de strever med å relatere vitenskapsteori til egen masteroppgave, og eget skapende arbeid. De ønsker flere eksempler på hvordan dette kan gjøres, for eksempel ved å invitere gjesteforelesere/ ansatte som legger fram egen forskning og egne "workshops" på seminar hvor fokuset er på dette temaet.

Oppsummering av avhandlingsperioden

Denne oppsummeringen gjelder altså arbeidet med selve avhandlingen, som utgjør 60 studiepoeng. Et naturlig fokus for evalueringen har vært den veiledningen studentene har mottatt, og både studenter og veiledere har vært informanter. Vi har data fra tre tidspunkt gjennom avhandlingsperioden, samt en midtveisevaluering.

Både synkron og asynkron veiledning av teoretiske, metodologiske og strukturelle sider ved avhandlingen fungerer meget godt på nett. Både studenter og veiledere trekker fram videokonferanser som et mye brukt og velegnet hjelpemiddel. Flere har også hatt godt utbytte av å bruke telefon/Skype og epost.

Veiledning av det praktisk-skapende arbeidet oppfattes gjennomgående som mer problematisk, både blant studenter og veiledere. Det er imidlertid viktige nyanser i de synspunktene som kommer fram. Man har ulike opplevelser av i hvilken grad videokonferanser, telefon/Skype, blogg og e-post kan fungere i forhold til å formidle visuell informasjon. "Gjengivelsesproblemet" blir ikke uventet særlig trukket fram i forhold til tredimensjonale produkter. De fleste av informantene ser likevel ut til å kunne slutte seg til formuleringen "et stykke på veg, men ikke helt" når de vurderer den nettbaserte veiledningens mulighet til å erstatte fysisk tilstedeværelse/nærvær. Man understreker betydningen av å kunne møtes på høgskolen, for å få lagt fram og diskutert egne og andres utprøvinger og produkter. Vi merker oss også at flere stiller spørsmål ved hvor viktig det praktisk-skapende egentlig er i masterprogrammet.

Mer overordnet kommer det også nå fram at studentene er tilfredse med studiet, studiemiljøet og oppfølgingen fra høgskolen. Det rapporteres også om få/ingen tekniske problemer.

Oppsummerende drøfting og konklusjoner

Nettbasert masterstudium i Formgivning, kunst og håndverk ble satt i gang ved Høgskolen i Telemark høsten 2008, og man stod overfor betydelige utfordringer. To av hovedutfordringene kan uttrykkes på følgende måte, og dannet også utgangspunkt for følgeforskningens problemstillinger:

1. Muligheter og utfordringer ved synkron kommunikasjon i forelesninger, seminar og veiledning gjennom digitale kommunikasjonsplattformer.
2. Muligheter og utfordringer ved nettbasert undervisning og veiledning av skapende arbeid i materialer.

Hva viser resultatene?

For å kunne si noe mer spesifikt og samtidig overordnet om hvordan studenter og lærere opplevde kvaliteten på studiet den første perioden fram til arbeidet med avhandlingen tok til, valgte vi å samle inn data inspirert av den didaktiske relasjonsmodellen. Slik fikk vi aktørenes synspunkter på og vurderinger av en rekke sentrale sider ved studiet, som studiets rammefaktorer (som for eksempel tekniske og utstyrmessige forhold, støttefunksjoner osv.), sine egne og andres forutsetninger for å være student/lærer på studiet, bruk av sosiale organiseringsformer (som for eksempel "klasseundervisning", kollokviegrupper, individuell veiledning), ulike

måter å formidle lærestoffet på (White Board, fronter, epost osv.), tilbakemeldinger og evaluering av sine arbeider osv. Med visse justeringer ble denne modellen brukt som utgangspunkt for datainnsamling gjennom hele første periode. I tillegg har vi data fra to såkalte midtveiseevalueringer, som ble gjennomført et stykke ut i denne perioden.

De to første evalueringene tidlig i studiet gav klare holdepunkter for at man hadde lagt et godt grunnlag for studiet framover, og bortsett fra visse tekniske problemer var det lite å rapportere tilbake til oppdragsgiver når det gjaldt forhold som måtte endres på. Dette kommer også tydelig fram når studentene blir bedt om å komme med innspill i forhold til mulige endringer.

Den videre analysen av dataene viser at det kunne være visse problemer knyttet til enkelte emner, for eksempel at noen kunne ønsket seg bedre tilbakemeldinger på innleverte arbeider, eller at forelesningene kunne vært bedre forberedt. Men det er vanskelig å finne systematiske og vedvarende problemer gjennom denne perioden, det være seg nettrelaterte problemer eller ikke, kanskje bortsett fra visse tekniske problemer knyttet til lyd og bilde. Slike problemer har det imidlertid vært arbeidet aktivt med for å redusere, og data tyder på at så også har skjedd. Hvis vi så samordner dataene fra den første perioden, viser disse at man har klart å bygge opp og gjennomføre et nettbasert masterstudium som fungerer meget godt, både når vi vurderer de didaktiske kategorier mer detaljert og hver for seg, og når vi ser disse mer overordnet og i sammenheng med hverandre. Denne konklusjonen knytter seg særlig til problemstilling nr. 1 ovenfor.

Når det gjelder muligheter og utfordringer ved nettbasert undervisning og veiledning av skapende arbeid i materialer (jfr. problemstilling 2), er bildet noe mer sammensatt. Informantene opplever en del av det vi har valgt å kalle "gjengivelsesproblemer", som knytter seg til utfordringer i forhold til å kunne formidle og gi tilbakemelding på visuell informasjon over nett. Ikke minst gjelder dette tredimensjonale utprøvinger og produkter. De fleste ser likevel ut til å være enige om at nettbasert veiledning fungerer "et stykke på veg, men ikke helt" i forhold til det skapende arbeidet, men at man kan få i stand tilfredsstillende veiledningsforhold dersom nettbasert veiledning suppleres med gode og fokuserte samlinger på høgskolen. Slike samlinger er også viktige for å unngå at valg av skapende arbeid påvirkes av at studiet er nettbasert, og at studiet "utvikler seg" videre som en følge av dette og ikke som et resultat av mer prinsipielle og faglige overveielser.

Kan man feste lit til følgeforskningens resultater?

Hvorvidt man kan stole på de resultater man kommer fram til gjennom forskning, er et komplisert og meget omdiskutert spørsmål innenfor forskningsmetodologien. En rekke ulike validitetsbegreper har blitt utviklet, både innenfor kvalitativ og kvantitativ metodologi, og for ulike formål som for eksempel kausale studier, casestudier og intervju (se for eksempel Kleven 2008, Kvale og Brinkmann 2009). I denne rapporten har vi valgt å sette hovedfokus på tre forhold, som oppfattes som særlig relevante i vår sammenheng, nærmere bestemt troverdighet, gjennomskinnelighet og forholdet til oppdragsgiver. Hva vi legger i disse begrepene, blir nærmere belyst i det følgende.

Vi har gjennom hele rapporten forsøkt å gi et mest mulig troverdig bilde av hvordan aktørene mener at nettstudiet har utviklet seg over tid, og hva som var status på ulike tidspunkt i prosessen fra de første evalueringer til de siste. Det er følgelig aktørenes oppfatning vi har grunnlag for å uttale oss om, og som vi bruker som grunnlag for å vurdere kvaliteten på ulike deler og helheten av studiet.

For å få fram studenters og ansattes oppfatninger den første perioden fram til avhandlingsperioden, brukte vi som nevnt strukturerte spørreskjema med mulighet for utfyllende kommentarer, samt data fra midtveissamtaler mellom klasseleder og studenter. Vi mener dette har gitt oss et godt grunnlag for å beskrive og analysere aktørenes oppfatninger. Ved at vi brukte den didaktiske relasjonstenkningsmodellen som et rammeverk for utformingen av spørreskjemaene, fikk vi vurdert sentrale deler av nettstudiet og muligheter til å "diagnostisere" hvor det var behov for eventuelle justeringer og endringer.

Supplerende kommentarer fra respondentene, samt data fra midtveiseevalueringene, gjorde det mulig å danne seg et mer utdypet og nyansert bilde av deres oppfatninger enn kun avkryssninger hadde gjort. Respondentene sa seg også gjennomgående godt fornøyd med den framgangsmåten vi har valgt for innsamling av data (jfr. ovenfor når det gjelder svar på spørsmål om framgangsmåte/metode i forbindelse med evalueringene av de enkelte områdene av studiet). Vi merker oss også at svarprosenten fra studentene fra denne perioden var svært høy, mens den var noe lavere for de ansatte (jfr. også ovenfor). Selv om representativitet, i form av høy svarprosent, er viktig også i denne undersøkelsen for å kunne si noe om "typiske" trekk for gruppen av respondenter, er det også av stor betydning at de svarene som kommer inn er så vidt "substansielle" at de gir både følgeforskere, oppdragsgivere og andre interesserte muligheter til å reflektere rundt påstander, opplevelser, erfaringer osv. i de innspillene som kommer. Det kan for eksempel være svar fra enkeltpersoner som i særlig grad bidrar til å belyse en tematikk (jfr. vår bruk av sitater fra respondenter i den løpende teksten).

I selve avhandlingsperioden brukte vi et ustrukturert refleksjonsskjema. Her bes studenter og lærere om å reflektere rundt de muligheter og begrensninger de opplever når det gjelder veiledning av masterstudenter i formgiving, kunst og håndverk ved hjelp av synkron/asynkron kommunikasjon. Datainnsamlingen er gjort tre

ganger. Også i denne perioden ble det gjennomført en såkalt midtveissamtale (jfr. også ovenfor). Vi valgte å bruke et åpent refleksjonsskjema, både fordi studenter og veiledere nå er inne i en tettere og mer "personlig" relasjon til hverandre enn tidligere, og fordi studentene har ulike temavalg og ulike tyngdepunkt (didaktisk, praktisk-skapende, kunstfaglig osv.) i sine avhandlinger. Det ville derfor være interessant å se hvordan aktørene hver især reflekterte rundt muligheter og begrensninger ut i fra sin spesielle situasjon og kontekst.

Svarprosenten er nå lavere, både blant studentene og veilederne. Den er også for begge grupper synkende gjennom avhandlingsperioden. Det er derfor vanskeligere å trekke konklusjoner som er dekkende for de respektive gruppene som sådan, ikke minst gjelder dette veilederne. Men det er likevel mulig å se etter fellestrekk og variasjon i det materialet som foreligger, og merke seg spesielle synspunkter eller analyser, slik vi også var inne på ovenfor.

Vi har tidligere understreket at vi som følgeforskere har lagt vekt på å stå i et aktivt interaksjonsforhold til den som har vært ansvarlig for selve prosjektet (dvs. for planlegging og gjennomføring av nettstudiet) ved at vi har diskutert og reflektert rundt de data som har kommet inn fra de ulike evalueringene, men at det har vært den prosjektansvarliges oppgave å sørge for at eventuelle justeringer og endringer av studiet ble gjennomført. Dialogene med prosjektansvarlig har vært preget av åpenhet og saklighet, og det har alltid vært mulig å drøfte seg fram til felles oppfatninger av hva slags kunnskap de ulike evalueringene gir, og hva dette innebærer for studiets videre gang. Som det framgår ovenfor, har det heller ikke vært behov for store og krevende inngrep i løpet av prosessen.

De to følgeforskerne har på ulike måter tilknytning til masterstudiet i formgiving, kunst og håndverk, den ene som professor 2 og foreleser innenfor området vitenskapsteori og forskningsmetodologi, og den andre som PhD stipendiat som forsker på nettbaserte studier i visuelle kunstfag og er foreleser og veileder på master. Et nærliggende spørsmål er naturligvis om dette har påvirket følgeforskningsprosessen og dens resultater på en tendensiøs måte, ikke minst hvorvidt man har fått et mer "forskjønnet" bilde av nettstudiet enn ellers. Som følgeforskere har vi lagt vekt på størst mulig grad av "gjennomskinnelighet" gjennom hele prosessen, ved at det skal være mulig for enhver som måtte ønske det å sjekke våre datainnsamlingsmetoder, dataframstillinger og analyser, og de konklusjoner som blir trukket. Som man ser ovenfor, har vi gitt omfattende og detaljerte beskrivelser av resultatene fra de ulike evalueringene, ofte også ved å referere enkeltuttalelser, for å gjengi mangfold og bredde så etterrettelig som mulig. Man kan dessuten hevde at vår kjennskap til studiet også har vært fordelaktig fordi et slikt "insiderperspektiv" (Kvernbekk, 2005) kan ha gitt oss bedre forutsetninger for å forstå og fortolke aktørenes synspunkter og holdninger. Vi nevner også at vi har hatt et profesjonelt og avklart forhold til ledelsen (på institutt- og avdelingsnivå) ved Høgskolen gjennom hele prosessen. De har gitt oss et mandat for følgeforskningen (jfr. problemstillingene), og vi har blitt enige om tidsfrist for levering av rapporten. Utover dette har det ikke vært lagt noen føringer for vårt arbeid.

Selv om vi har foretatt nødvendige valg og prioriteringer i forbindelse med utforming av forskningsopplegg, datainnsamling og analyse, og dermed har satt vårt preg på de resultater som foreligger (jfr. det som tidligere er sagt om vitenskapsteoretisk plassering), mener vi altså at vår framstilling og evaluering av nettstudiet burde være tilfredsstillende i henhold til sentrale kvalitetskrav til forskningsbasert kunnskap som troverdighet, gjennomskinnelighet og hvis aktuelt et avklart og saklig forhold til oppdragsgiver.

Hvilke faktorer ser ut til å være vesentlige for et vellykket nettstudium?

Vi vil avslutningsvis forsøke å trekke fram noen faktorer som vi mener har hatt betydning for hvorfor nettbasert masterstudium i Formgiving, kunst og håndverk har vært så vidt vellykket som dataene tyder på. Disse faktorene vil i større eller mindre grad også være relevante for aktører som ønsker å planlegge og gjennomføre nettbaserte undervisningsopplegg innenfor andre tema og nivåer i utdanningssystemet, kanskje særlig universitets- og høgskolesystemet.

For det første ble det lagt ned et betydelig arbeid i å forberede studenter og ansatte på hva det vil si å være aktører i forhold til et slikt nettbasert studium. Det ble naturlig nok brukt en del ressurser på å gi innføring i bruk av nødvendig teknisk utstyr, men også på hvilke pedagogiske og didaktiske muligheter et nettbasert studium gir. Det var viktig at studentene kjente igjen begreper fra sin tidligere (og ikke nettbaserte) studietilværelse, som for eksempel kollokviegrupper, tavleundervisning, "klasseromsfølelse" osv., slik at man på den måten kunne bygge ned følelsen av "fremmedgjorthet" som fort kan oppstå i forbindelse med en slik "teknologisering" av tilværelsen. I forberedelsen av de ansatte ble det lagt vekt på å la dem få legge fram sine synspunkter og behov så åpent som mulig, slik at man i fellesskap kunne forsøke å bygge dem inn i det nettbaserte opplegget. Det var viktig at man som foreleser eller veileder skulle ha mulighet til å ivareta sin individualitet og måte å gjøre ting på også inn i det nye opplegget. Likte man for eksempel å skrive på tavlen eller bruke overhead når man foreleste, skulle man også kunne gjøre det nå så sant det ikke var teknisk umulig.

For det andre har man hatt godt motiverte studenter, som ofte så dette studiet som den eneste muligheten de i praksis hadde til å kunne få gjennomført den utdanningen de ønsket. De fleste har relativt lang yrkespraksis, som gjør at de møter studiet med behov for "påfyll" og lyst til å komme videre i sin egen faglige utvikling. Det har også vært lite motstand blant de ansatte i forhold til å drive nettbasert undervisning og veiledning, og det ble lagt vekt på at de motforestillinger som var der, ble tatt på alvor og diskutert på en åpen måte (jfr. også ovenfor). Etter hvert som studiet utviklet seg, virker det som man stort sett ble godt fortrolig med denne studiemodellen. En del var riktignok særlig skeptiske til mulighetene til å veilede og gi tilbakemeldinger i forhold til praktisk skapende arbeid. Selv om resultatene viser at dette er den mest problematiske delen av studiet, viser

de også at man har sammensatte erfaringer, og at det er vesentlige nyanser i de tilbakemeldingene som kommer fram.

For det tredje har man utvilsomt profittert på at man kunne ta utgangspunkt i og bygge videre på et meget godt innarbeidet stasjonært masterstudium (med oppstart i 1978), hvor de ansatte gjennomgående har lang forelesnings- og veiledningserfaring med de emner som de nå skal legge fram nettbasert. Det er liten tvil om at slike erfaringer skaper en faglig trygghet, som gjør det enklere å konsentrere seg om de spesielle utfordringer den nye studiemodellen skaper, og som også gjør det lettere for både studenter og en selv å bære over med litt famling og usikkerhet knyttet til den "tekniske" gjennomføringen av undervisningen (jfr. også uttalelser fra studentene som underbygger dette).

For det fjerde har høgskolen investert i et meget godt teknisk utstyr, og dette har også blitt oppdatert og fornyet jevnlig slik at man så langt det lar seg gjøre skal være i front når det gjelder å videreutvikle nødvendige forutsetninger for et velfungerende nettbasert studium.

Nært knyttet til punktet ovenfor har man for det femte lagt stor vekt på at studenter og ansatte skal ha tilgang til faglig god og pedagogisk innstilt teknisk support "når som helst". Et slikt "brannkorps" er svært viktig for å unngå at undervisningen stopper opp eller svekkes, enten ved at forelesningene eller veiledningene ikke når ut, eller ved at en eller flere av studentene ikke er på nett billedmessig eller lydmessig. Slike brudd er frustrerende for alle parter og skaper fort en dårlig pedagogisk atmosfære (jfr. også kommentarer i datamaterialet).

For det sjette er det av stor betydning at det arrangeres jevnlig fysiske samlinger på høgskolen. Dette har man gjort gjennom hele studieperioden, med 4-5 samlinger per år, og tilbakemeldingene fra studentene tyder på at dette var nyttig og nødvendig, både faglig og sosialt. Ikke minst ser slike samlinger ut til å være viktige i forbindelse med arbeidet med det praktisk estetiske området. Hvor hyppige samlinger man skal ha, når i forløpet, og hva slags innhold de skal ha, vil alltid kunne diskuteres. Dette kommer også fram i vårt materiale. Flere peker dessuten på betydningen av "bli kjent" møter i overgangsfaser, særlig knyttet til oppstarten av studiet og i forbindelse med etablering av veiledningsforhold på masteroppgaven.

Avslutningsvis vil vi trekke fram betydningen av å bevisstgjøre seg på skillet mellom hvilke pedagogiske og didaktiske forhold som knytter seg spesifikt til nettstudium og hvilke som er av mer generell og uavhengig karakter. Flere av våre informanter er inne på dette, ikke minst fordi de har erfaringer med både nettbasert og stasjonært masterstudium. Skyldes for eksempel problemer i kollokviegruppen eller i veiledningen at studiet er nettbasert, eller er det (også) andre faktorer som kan forklare dette. I vurderingen av hvorfor/hvorfor ikke et nettbasert studium er vellykket, er det derfor viktig å ha fokus også på slike spørsmål.

Litteratur

- Engelsen, B. U. (1997). *Kan læring planlegges : arbeid med læreplaner - hva, hvordan, hvorfor* ([3. utg.]. utg.). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Gadamer, H.-G. (1960). *Wahrheit und Methode : Grundzyge einer philosophischen Hermeneutik*. Tybingen: Mohr.
- Hjardemaal, F. (2011). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode : en hjelp til kritisk tolking og vurdering*. [Oslo] Unipub ,.
- Kalleberg, R. (1992). *Konstruktiv samfunnsvitenskap : en fagteoretisk plassering av "aksjonsforskning"*. Oslo: Institutt for sosiologi, Universitetet i Oslo.
- Kleven, T. A. (2008). Validity and validation in qualitative and quantitative research. *Nordic Studies in Education*, 28(03), 219-233.
- Kleven, T. A., Tveit, K., & Hjardemaal, F. (2011). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode : en hjelp til kritisk tolking og vurdering*. [Oslo] Unipub ,.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvernbekk, T. (2005). *Pedagogisk teoridannelse : insidere, teoriformer og praksis*. Bergen: Fagbokforl.
- Olsen, O. E., & Lindøe, P. (2004). Trailing research based evaluation; phases and roles. *Evaluation and Program Planning*, 27(4), 371-380. doi: 10.1016/j.evalprogplan.2004.07.002
- Segaard, S. B. (2007). *Refleksivitet i følgeforskning. Strategi, roller og utfordringer*. Paper presented at the Fagkonferanse i statsvitenskap NTNU, Trondheim 3.-5. januar.
- Sletterød, N. A. (2000). *Følgeevaluering og følgeforskning – endringsagent i eller forsker på bedriftsutvikling?* Paper presented at the Proceedings Nes Årskonferanse Trondheim.

LISTE OVER DATAKILDER

Perioden fram til avhandlingsperioden:

Spørreskjema til studentene: Det estetiske og skapende område – skapende og utøvende arbeid. (P1). (Hentet ut 18.01.09) Nr. 1 stud

Spørreskjema til lærerne: Det estetiske og skapende område – skapende og utøvende arbeid (P1). (Hentet ut 22.01.09). Nr. 1 lærer

Spørreskjema til studentene: Det estetiske og skapende område – kunstfaglig teori (P2). (Hentet ut 28.10.09). Nr. 3 stud

Spørreskjema til lærerne: Det estetiske og skapende område – kunstfaglig teori (P2). (Hentet ut ikke oppgitt dato)

Spørreskjema til studentene: Det vitenskapsteoretiske og metodologiske området (P3). (Hentet ut 15.04. 09). Nr. 2 stud

Spørreskjema til lærerne: Det vitenskapsteoretiske og metodologiske området (P3) (hentet ut 11.05.09) Nr. 2 lærer

Spørreskjema til studentene: Pilotprosjekt for masteroppgaven (prosjektoppgave 4). (Hentet ut 10.02.10)

Oppsummerende notat fra klasseleder etter samtale med studentene: Midtveisevaluering 31.03.09

Oppsummerende notat fra klasseleder etter samtale med studentene: Midtveisevaluering 02.12.09

Oppsummerende notat fra klasseleder etter samtale med studentene: Midtveisevaluering pr. 01.02.2011

Vi har ikke spørreskjemadata fra lærerne når det gjelder Pilotprosjekt for masteroppgaven (prosjektoppgave 4).

Vi har heller ikke spørreskjemadata fra studenter eller lærere fra "Det didaktiske området".

Avhandlingsperioden:

Refleksjonsnotater fra studentene, periode juni-august 2010

Refleksjonsnotater fra lærerne, periode juni-august 2010

Refleksjonsnotater fra studentene, periode oktober-desember 2010

Refleksjonsnotater fra lærerne, periode oktober-desember 2010

Refleksjonsnotater fra studentene, periode mars-mai 2011

Refleksjonsnotater fra lærerne, periode mars-mai 2011

Oppsummerende notat fra klasseleder etter samtale med studentene. Midtveisevaluering 04.02.11